

ΙΤΑΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΓΚΟ*

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία δημοσιεύουμε το γλωσσάριο των «ιταλικών» λέξεων που απαντούν σε μία από τις αρχές της Νέας Ελληνικής που είναι ευρέως γνωστή ως γλώσσα «καλιαρντά». Ως «λουμπινίστικα» την ανέφερε ωστόσο ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, ο οποίος σε σχετική μελέτη του (1963: 315) διαπίστωσε μεταξύ άλλων, και το υψηλό ποσοστό ιταλικών λέξεων που αυτή η συνθηματική γλώσσα παρουσιάζει. Οι γενικές αλλά πάντα εύστοχες παρατηρήσεις του κορυφαίου γλωσσολόγου, στάθηκαν αφορμή για να μελετήσουμε αυτό το συνηθιστό όσο και περίπλοκο ιδίωμα και να συλλέξουμε τους ιταλισμούς του σε κατάλογο, ώστε να καταστεί ευκολότερη η εξέτασή τους¹.

Στις επόμενες παραγράφους θα περιγράψουμε τα λεξικογραφικά χαρακτηριστικά του γλωσσarium που καταρτίσαμε και παράλληλα, θα αναφερθούμε με συντομία σε επιμέρους ζητήματα που αφορούν τους ιταλισμούς. Συγκεκριμένα, θα μας απασχολήσουν η ετυμολογία των δανείων, οι σημασιολογικές τους μετα-

* Η μελέτη αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο έρευνάς μας που πραγματοποιήθηκε το 2005–2006 στην *Biblioteca Nazionale Braidense* του Μιλάνου και η οποία ενισχύθηκε οικονομικά από την Επιτροπή Ερευνών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

1. Είχαν ήδη προηγηθεί χρήσιμες ενδείξεις από την εκτεταμένη έρευνα που από καιρό διεξάγουμε στο πλαίσιο του ιταλόγλωσσου δανεισμού της ΝΕ. Πράγματι, τα στοιχεία και οι πληροφορίες κατέτειναν στην ανάγκη, η έρευνα να διευρυνθεί από το λεξιλόγιο της Κοινής, όπου ως γνωστό ο ιταλικός δανεισμός είναι ιδιαίτερα σημαντικός, στα λεξιλόγια άλλων ποικιλιών, λ.χ. των ειδικών και των συνθηματικών γλωσσών. Βασικό στόχο της έρευνάς μας αποτελεί η καταγραφή ιταλόγλωσσου υλικού που παραμένει αθησαύριστο σε κείμενα και διάφορα *corpora* λαϊκού και προφορικού λόγου, αλλά και η περαιτέρω μελέτη των ιταλικών λέξεων που βρίσκονται ήδη καταχωρημένες σε λεξικά και γλωσσάρια. Για προηγούμενες επιμέρους μελέτες μας σχετικές με το θέμα (συγκεκριμένα με τα ιταλικά δάνεια στο λεξιλόγιο των *Απομνημονευμάτων* του Στρατηγού Μακρυγιάννη και στην κρητική κωμωδία *Κατζούρμπο*) παραπέμπουμε στη Βιβλιογραφία.

πτώσεις και τα πεδία του λεξικού όπου τα ίδια εντάσσονται, ενώ και η υφολογική τους λειτουργία θα αποτελέσει αντικείμενο σύντομης αναφοράς μας. Εξάλλου, αλλαγές που αφορούν τη μορφολογία και τη φωνολογία αυτών των δανείων και οι οποίες εμφανίζονται κατά την προσαρμογή τους στο σύστημα της αρχκό, εξετάστηκαν αναλυτικά και ανακοινώθηκαν με προηγούμενη εργασία μας (2007).

2. ΤΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Το λεξιλόγιο της αρχκό απηχεί, όπως είναι λογικό, την ειδική λειτουργία μιας τέτοιας γλώσσας. Παρουσιάζει δηλαδή συνθηματικό χαρακτήρα και παραπέμπει σε συγκεκριμένο περιβάλλον χρήσης, ενώ περιορισμένα είναι και τα αντικείμενα αναφοράς του. Εισάγοντας λοιπόν το γλωσσάριο, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η αρχκό, ως συνθηματική γλώσσα, αποτελεί υποκώδικα της ΝΕ και κατά συνέπεια, οι σημασίες των λέξεων συνήθως προκύπτουν διαφοροποιημένες σε σχέση με αυτές που οι ίδιες έχουν στην κοινή γλώσσα (αντ.: 202-203). Για τον λόγο αυτό, στο γλωσσάριό μας δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην ετυμολογία, αλλά και στις σημασιολογικές παθήσεις που υπέστησαν οι λέξεις «ταξιθεύοντας» από τον γλωσσικό χώρο εκκίνησης ως τον χώρο υποδοχής τους. Ο συσχετισμός τους λοιπόν τόσο με λέξεις που ανήκουν στην Ιταλική όσο και με άλλες που ανήκουν στην Ελληνική αλλά είναι ιταλογενείς, θεωρείται απαραίτητος.

Η εσωτερική δομή των άρθρων του λημματολογίου απεικονίζει τους παραπάνω στόχους και προβληματισμούς. Έτσι, η οργάνωσή τους κατατείνει α) στην ανασύσταση του ετύμου και αποκατάστασή του σε περιπτώσεις αβεβαιότητας², β) στη σύγκριση του όρου με παρεμφερή του, ο οποίος απαντά ενδεχομένως σε άλλη ποικιλία της ΝΕ (λ.χ. σε διάλεκτο ή και στη λεγόμενη «μάγκικη» γλώσσα)³ και γ) στην καταγραφή σημασιολογικών μεταβολών του όρου σε σχέση με τον πρόδρομό του, είτε αυτός βρίσκεται στην ιταλική γλώσσα (ή ποικιλία της) είτε σε διάλεκτο της ΝΕ.

Ο κατάλογος περιλαμβάνει περί τα 660 λήμματα, τα οποία συνιστούν απλές λεξικές μονάδες, κυρίως όμως σύνθετα ή και παράγωγα λεξήματα⁴. Λόγω της έλλειψης σχετικής βιβλιογραφίας, το λεξικό του Ηλία Πετρόπουλου με τον τίτ-

2. Τέτοια περίπτωση αποτελεί λ.χ. η ομοιότητα ανάμεσα σε λέξεις της Ιταλικής και της Γαλλικής γλώσσας, η οποία ωστόσο επισημαίνεται στο γλωσσάριο και αποσαφηνίζεται, λαμβάνοντας υπόψη τη συμπεριφορά ενσωμάτωσης στη ΝΕ των λέξεων που προέρχονται από αυτές τις δύο γλώσσες (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994).

3. Βλ. παρακάτω, § 4.

4. Για τους συγκεκριμένους όρους και ορισμούς, καθώς και για τις βασικές έννοιες της Σημασιολογίας που χρησιμοποιούνται στη μελέτη αυτή, λάβαμε υπόψη μας την εργασία της Συμεωνίδου-Χριστίδου (1998).

λο *Καλιαρντά* (1971, στο εξής: ΛΠ) αποτέλεσε σχεδόν αποκλειστική πηγή συλλογής του υλικού⁵. Μερικά στοιχεία αντλήθηκαν επίσης από το λεξικό του Ζάχου (1999), το οποίο όμως αφορά την ευρύτερη αργκό (βλ. επόμενη παράγραφο).

3. ΟΙ ΙΤΑΛΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ Η ΦΥΣΗ ΤΟΥΣ

Το γλωσσάριο περιλαμβάνει όλες τις λέξεις του ΛΠ που προέκυψαν από την ταύτισή τους με ιταλικές ή/και με ιταλογενείς⁶ (βλ. εδώ παρακάτω) και οι οποίες καταχωρούνται ως λήμματα με την προϋπόθεση να εμφανίζονται ως λήμματα και στο ΛΠ. Το λήμμα *μακινοδιπλόροδα*, π.χ., αποτελείται από τις λεξικές μονάδες *μάκινα*, *διπλός* και *ρόδα*, από τις οποίες οι δύο (*μάκινα* και *ρόδα*) είναι δάνειες. Ως εκ τούτου, οι λέξεις αυτές καταγράφονται ως ένα και μοναδικό λήμμα: μέσα στο άρθρο όμως ερμηνεύονται χωριστά⁷. Άλλωστε, για κάποιους όρους, ενώ είναι δυνατό με την απλή γλωσσική διαίσθηση να ανασυσταθούν τα συνθετικά τους μέρη, είναι ωστόσο αδύνατο να απομονωθούν με βεβαιότητα και να γίνουν δεκτά ως αυτόνομα λήμματα στο γλωσσάριο⁸.

Στην προηγούμενη μελέτη μας γύρω από το ίδιο θέμα (ό.π.: 204), ξεχωρίζαμε τα αναφομοίωτα δάνεια από τα δάνεια που έχουν ήδη αφομοιωθεί από τη ΝΕ («πολιτογραφημένα»). Λέξεις όπως *ανιμάλι*, *κάρνο*, *τέστα*, κ.ο.κ. ανήκουν εμφανώς στην ιταλική γλώσσα (< *animale*, *carne*, *testa*), ενώ για λέξεις όπως *αράμπρικος*, *δελόγκα*, *μαρινάρω*, *πακέτο*, *σαλμουδέλες* και αρκετές ακόμα, υπήρχαν αποχρώσεις ενδείξεις ότι αποτελούν δάνεια αφομοιωμένα και κωδικοποιημένα στα λεξιλόγια των επτανησιακών ιδιωμάτων. Συνεπώς, χρειάστηκε να ανα-

5. Απεναντίας, αρκετές πηγές για την αντίστοιχη αργκό άλλων γλωσσών βρίσκονται στο διαδίκτυο. Παραπέμπουμε π.χ. σε έναν καταλόγο ισπανόγλωσσων όρων, που φέρει την ένδειξη *modismos* και ο οποίος χρησίμευσε στη μελέτη αυτή για κάποιους συσχετισμούς (βλ. Ηλεκτρονικές πηγές).

6. Παραλείπονται –ή απλώς επισημαίνεται η παρουσία τους– αρκετά λήμματα που, μολοντί έχουν καταχωρηθεί στο ΛΠ με την ένδειξη «ιταλικής αρχής», ωστόσο η μορφολογική δομή τους δεν πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για μια αξιόπιστη αναγωγή τους στην ιταλική γλώσσα. Για τις θεμελιώδεις αρχές εύρεσης του ετύμου παραπέμπουμε στο Μωυσιάδη 2005: 83 κ. εξ.

7. Η συγκεκριμένη διαδικασία επιτέθηκε για λόγους κυρίως πραγματολογικής συνέπειας. Οντως, οι λέξεις *μάκινα*, *ρόδα*, αλλά και πλήθος άλλες, στο ΛΠ ή στα κείμενα του «Παραρτήματος», εμφανίζονται αποκλειστικά ως συνθετικά, και μάλιστα σε ορισμένο περιβάλλον, ενώ δεν διατίθενται άλλα στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι ίδιες χρησιμοποιούνται μεμονωμένα.

8. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο όρος *ποετολακριμάρω*, σχετικά με τον οποίο εκάζεται ότι το α' σύνθετικό *ποετ-* προέρχεται από το ουσιαστικό *ποέτα* (*poeta*), χωρίς όμως να μπορεί να αποκλειστεί η προέλευσή του από το συγγενές ρήμα *poetare*.

τρέζουμε σε ιδιωματικά λεξικά για την πιθανή ανεύρεση του αρχικού όρου. Εξάλλου σκόπιμη θεωρήθηκε η αναζήτηση του ετύμου στο *Dizionario del dialetto veneziano* (Boerio 1856), για δύο λόγους: πρώτο, γιατί είναι γνωστό ότι η βενετσιάνικη τροφοδότησε το λεξιλόγιο των επανησιακών ιδιωμάτων και δεύτερο, γιατί πληθώρα λέξεων των ιταλικών συνθηματικών γλωσσών προέρχονται από αυτή τη διάλεκτο (Marcato 1994: 776). Σε κάποιες περιπτώσεις, τελικά, ο προδρομικός τύπος της λέξης δεν στάθηκε δυνατό να ανευρεθεί, λόγω της πυκνότητας συμβολισμών και τεχνασμάτων που παρουσιάζει η γλώσσα που εξετάζουμε.

Μία ακόμη παράμετρος που ελήφθη υπόψη στον σχολιασμό των λημμάτων του γλωσσαρίου, είναι η εκτιμώμενη συγγένεια της γλώσσας «καλιαρντά» με την ομιλία των ρεμπέτηδων ή «της πιάτσας» (Ζάχος 1999), η οποία είναι γνωστή και ως «μάγκικη» (Τριανταφυλλίδης 1963: 317-318). Οι δύο προηγούμενοι μελετητές κάνουν λόγο για χαρακτηριστικά κοινά στις δύο ποικιλίες (σ. 12 και 314, αντίστοιχα), χωρίς να παρέχουν ωστόσο αναλυτικά στοιχεία. Από τη σύγκριση που επιχειρήσαμε ανάμεσα στο λεξικό του Ζάχου και το παρόν γλωσσάριο, προκύπτουν τα εξής: α) το ποσοστό του ιταλικού στοιχείου στη «μάγκικη» δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό, β) ο αριθμός των «ιταλικών» λέξεων που χρησιμοποιούνται και στις δύο ποικιλίες είναι σχεδόν αμελητέος, γ) οι σημασίες των λέξεων της «μάγκικης» δεν απέχουν από τη σημασία με την οποία καθιερώθηκαν στην κοινή ΝΕ, ενώ στη γλώσσα «καλιαρντά» ενίοτε διαφοροποιούνται τελείως⁹. Τα στοιχεία λοιπόν τεκμηριώνουν προηγούμενο πλην όμως γενικό ισχυρισμό, σύμφωνα με τον οποίο η συνθηματική ισχύ του λεξιλογίου «της πιάτσας» έχει πλέον ατονήσει με την παρέλευση των κοινωνικών και πολιτισμικών συνθηκών που παρήγαγαν τον συγκεκριμένο τρόπο ομιλίας (Ζάχος, *αυτ.*). Η παρατήρηση της ομαλοποίησης που σημειώθηκε στη «μάγκικη» προς όφελος της κοινής γλώσσας, ενισχύεται από όσα διαπιστώνονται σε αυτή τη μελέτη, ότι δηλαδή τα ξενόγλωσσα δάνειά της, μεταξύ των οποίων και τα ιταλόγλωσσα, έχουν γενικά ενσωματωθεί στην καθομιλούμενη Ελληνική. Συνεπώς, είναι θεμιτό να συμπεράνουμε ότι, κατά αντιστοιχία, λόγω της μικρότερης κωδικοποίησης των σημασιών της στην κοινή ΝΕ, η γλώσσα «καλιαρντά» πρέπει να θεωρηθεί ποικιλία επαρκέστερα ορισμένη σε σχέση με την άλλη αργχοτική μορφή.

4. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

Η γλώσσα «καλιαρντά» ορίζεται ως διαστρωματική και από ευρύτερα χαρακτηριστικά του λεξιλογίου της. Αυτά ανήκουν στα πεδία τόσο της καθημερι-

9. Βλ. στο παρακάτω γλωσσάριο τα λήμματα βέρτζινος «απένταρος», κάγκελο «μέταλλο», κάρο «όχημα», σκούρο «χαρτονόμισμα», κ.ά.).

νής όσο και της συμβολικής γλώσσας, αντανακλώντας την κοινωνική φυσιογνωμία των ομιλητών της αργκό και την ιδιαίτερη ψυχοσύνθεσή τους. Ο ιταλικός δανεισμός συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση και την τροφοδότηση ενός τέτοιου λεξιλογίου, καθότι, όπως προκύπτει άμεσα από το γλωσσάριο, οι ιταλισμοί αναφέρονται στην καθημερινή διαβίωση, αλλά και στις διαπροσωπικές σχέσεις και τον συναισθηματικό κόσμο των ατόμων αυτής της ομάδας. Ειδικότερα, μέρος των δανείων απαντά στο «βασικό» λεξιλόγιο, όπως είναι οι όροι που σχετίζονται με τα όργανα και τις λειτουργίες του σώματος (βόκιο, μπρατέλο, όκι, σάγκο, σπάλα, τέστα, φάτσα), καθώς επίσης και με τα φυσικά και καιρικά φαινόμενα (λουτσι «φως», μολ «νερό», σόγι «ήλιος», σιελοκαπνίλα «συννεφιά», κ.ο.κ.). Τα προηγούμενα παραδείγματα —κάποια μάλιστα και με παραστατικό τρόπο— δείχνουν ότι οι ιταλισμοί αυτοί ενδέχεται να χωριστούν σε δύο κατηγορίες, δεδομένου ότι ορισμένοι παρουσιάζουν δηλωτική λειτουργία, όπως σπάλα και φάτσα (< *spalla*, < *faccia*)¹⁰, και άλλοι συνδηλωτική. Ειδικά η τελευταία, τείνουμε να πιστεύουμε ότι πιο πολύ εξωτερικεύει την ανάγκη των ομιλητών να εκφραστούν με εντυπωσιακό τρόπο παρά να «κρυφτούν» από τους μη μνημένους. Λήμματα όπως μοντοτέρα «υδρόγειος» και τεμποχορχόρα «καύσωνας», αντικατοπτρίζουν απόλυτα αυτή την υφολογική λειτουργία, δίνοντας την αίσθηση ότι είναι αυτή που ως επί το πλείστον υπαγορεύει τον δανεισμό στη συγκεκριμένη γλώσσα¹¹. Πράγματι, θα έλεγε κανείς ότι σχεδόν κάθε ξενόγλωσσος, και ειδικά ιταλόγλωσσος όρος, αποτελεί και ένα σχήμα μεταφοράς.

Σε κάθε περίπτωση, το γλωσσάριο φανερώνει τις περίπλοκες διαδικασίες με τις οποίες η αργκό αυτή συνθέτει τα νοήματά της, παρεμβαίνοντας στη μορφολογία και μεταπλάθοντας την κοινή σημασία των ιταλισμών (Minniti—Γκώνια 2006: 204). Η συνθηματικοποίηση επιτυγχάνεται κυρίως με τη χρήση μετωνυμιών (το *Λίμπρο ντ' Όρο* ισοδυναμεί λ.χ. με την «υπηρεσία σήμανσης της αστυνομίας») και αντιθέσεων (κουτζίνος < *cugino* «αδελφός» αντί «εξάδελφος», όκι < *occhio* «αυτί» αντί «μάτι», κ.τ.λ.). Τέλος, πλήρως εναρμονισμένη με το συνθηματικό πνεύμα της αργκό είναι η άντληση στοιχείων από τη λόγια παράδοση. Οι «λογοιοτατισμοί» αυτοί προέρχονται λ.χ. από τα Λατινικά ή και τα αρχαία Ελληνικά¹², όπως το λήμμα αλμοντοτόρης —όπου ως α' συνθετικό χρησιμοποιή-

10. Αυτές οι λέξεις χρησιμοποιούνται εδώ όπως και στην κοινή γλώσσα, δηλαδή, παράλληλα με τους τύπους *πλάτη* και *όψη*. Το γεγονός αυτό, θεωρούμε ότι επιβεβαιώνει, παρά αναιρεί, τον κανόνα του Swadesh (1972: 284), σύμφωνα με τον οποίο το βασικό λεξιλόγιο είναι αυτό που, κατά τη γλωσσική επαφή, αντιστέκεται περισσότερο στις πολιτισμικές επιρροές και για τον λόγο αυτό καθορίζεται ως «εγχώριο».

11. Για περισσότερη τεκμηρίωση βλ. τη μελέτη μας που προαναφέρθηκε.

12. Επίσης στις ιταλικές αργκό απαντάται συχνά, όπως είναι λογικό, η χρήση λεξικών στοιχείων από τη Λατινική, ειδικά από τη μεσαιωνική, ενώ αξιομνημόνευτη πρέπει να θεωρηθεί η άντλησή τους από την αρχαία Ελληνική (Marcato 1994: 770, Sanga 2003: 180).

ήθελε το λατινικό *h*/ και λόγιο ιταλικό *alma* «ψυχή»–, το λήμμα *ποπιλόμπουσο* στο οποίο το ιταλογενές στοιχείο *πόπιλο* (*πόπολο* < *porolo* «λαός») αντιστοιχεί στο *α'* συνθετικό της λ. *λεωφορείο* (< αρχ. *λεώς* «λαός»). Τέτοιου είδους στοιχεία αντλούνται επίσης από άλλες γλώσσες και υφίστανται πάντα τη χαρακτηριστική μετάπλαση της αρχής (π.χ., *καμελιόντονα* «ντάμα των καμελίων», ως να ήταν στα ιταλικά *donna* –και όχι *dama*– *delle camelie*)).

5. ΟΙ ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Η συγκεκριμένη αρχή, όπως όλες οι συνθηματικές γλώσσες (Marcato 1994: 776-780, Sanga 2003: 155), αντλεί τα λεξικά της στοιχεία ως επί το πλείστον από διαλέκτους και ιδιώματα. Έτσι, σημαντικές είναι οι επιδράσεις που η ίδια δέχτηκε, λ.χ., από τη Ρομανί, δηλ. το ιδίωμα των Τσιγγάνων (Τριανταφυλίδης 1963: 315)¹³. Η συμβολή ωστόσο επτανησιακών λέξεων που έλκουν την καταγωγή τους από τα Ιταλικά είναι καθοριστική, τόσο από ποσοτική όσο και ποιοτική άποψη. Ποσοτικά, γιατί ο αριθμός των «εσωτερικών» αυτών δανείων είναι αξιοσημείωτα υψηλός, όπως προκύπτει και από το αποτέλεσμα της καταμέτρησής τους. Ποιοτικά, γιατί οι ομιλητές της γλώσσας «καλιαρντά» δεν περιορίζονται στο να χρησιμοποιούν τα ιδιωματικά στοιχεία, αλλά επίσης τα προσαρμόζουν στον δικό τους κώδικα, με σημασιολογικές επεκτάσεις και μορφοσυντακτικούς μετασχηματισμούς.

Οι λέξεις που συνιστούν δάνεια από τα επτανησιακά ιδιώματα προέρχονται από το κεφαλονίτικο και το κυθηραϊκό, κυρίως όμως από το κεκυραϊκό και το ζακυνθινό λεξιλόγιο. Κάποιες από αυτές, σύμφωνα με την άποψή μας, απηχούν το σκαωπτικό ύφος των *Ζακυνθινών Ομιλιών* και της *Βαβυλωνίας*, έργα τα οποία βρίθουν από «ιταλικούρες» και άλλα ευφυολογήματα¹⁴. Καταρχήν στο γλωσσά-

13. Μάλιστα, διαπιστώσαμε ότι αρκετές λέξεις που ο Πετρόπουλος αποδίδει στην Ιταλική, στην πραγματικότητα ανήκουν στο τσιγγάνικο λεξιλόγιο. Η ίδια ονομασία «καλιαρντά», που στο ΛΠ ετυμολογείται από ιταλ. *gagliardo* ή γαλλ. *gaillard* (βλ. λ. στο Γλωσσάριο, σύγκρ. Μπαμπινιώτης 1998 με την ίδια ετυμολογία), δεν είναι παρά ρομ. *callardo*, «μαύρος», καθώς ήδη από το 1857 επεσήμανε ο Πασπάτης στη θεμελιώδη μελέτη του «Περί των Αθιγγάνων και της γλώσσας αυτών» (σ. 89: σύγκρ. όμως στο ΛΚΝ το λ. *καλιαρντά* < τσιγγάνικα «μαύρος», «η γλώσσα των παθητικών ομοφυλόφιλων»). Εξάλλου, η επίδραση που άσκησε η Ρομανί και σε άλλες συνθηματικές γλώσσες του ευρωπαϊκού χώρου υπήρξε έντονη, και όσον αφορά την Ιταλική γλώσσα, πιστοποιείται από την πλούσια ιταλική βιβλιογραφία (βλ., μεταξύ άλλων, Mirabella 1910, Pasquali 1935 και Sanga 2003).

14. Τα λαϊκά αυτά κείμενα της Ζακύνθου (Μερακλής 1981, Αλεξιάδης 1990), καθώς επίσης το δημοφιλές έργο του Δ. Βυζαντίου που προαναφέραμε και άλλα που γράφονταν με παρόμοιο πνεύμα τον 19ο αιώνα, σατιρίζουν τις γλωσσικές συνθέσεις των σύγχρονων Ελλήνων, ακολουθώντας το πνεύμα αστεϊσμού της «Commedia dell'Arte» (Πούγχερ 2001: pas-

ριο επισημαίνεται η παρουσία ορισμένων επιθημάτων, που η συχνότητα εμφάνισής τους στο ζακυνθινό λεξιλόγιο υποδηλοί την προέλευσή τους, χωρίς ενδεχομένως να συνιστούν αποκλειστικότητα της ομιλίας αυτού του νησιού. Εύγλωττα παραδείγματα είναι τα επιθήματα -όζος (< -oso, -a), -άτσος (< -ace), τα οποία στην ιταλική γλώσσα κατά κανόνα σχηματίζουν επίθετα¹⁵. Αρκετά επίθετα αυτού του είδους απαντούν στο ζακυνθινό ιδίωμα, όπως βιβάτσος < *vivace*, γουλόζος < *golosso*, κουργιόζος < *curioso*, κ.τ.λ. (Κονόμου 2003), απ' όπου προδήλως μεταφέρονται στην αργκό. Στο αργκοτικό λεξιλόγιο, ωστόσο, τα ίδια μεταβάλλονται σε ουσιαστικά (λ.χ. αμτσιόζα «φιλία», οφτσιόζος «αξιωματικός», πριμάτσος «πρωθυπουργός» < *πρίμος* < *primo*), ενίοτε σχηματίζοντας νεολογισμούς (βιβάτσος «ζωηρός» > βιβάτσα «ανάσταση»). Τέλος, και στη γλώσσα «καλιαρντά» παρατηρείται ένα από τα χαρακτηριστικά του ζακυνθινού ιδιώματος, να κάνει χρήση των ιταλικών επιθέτων για να δημιουργήσει σύνθετες λέξεις (αυτ.: 31). Ενδεικτικό παράδειγμα είναι το επίθετο μέτζο, -α (< *mezzo* «μισός»), που απαντά σε ζακυνθινές εκφράσεις όπως μετζοπορόβιο μετζοτράγιο («μέτρια κατάσταση»), μετζολούτο (< *mezzo lutto*, «ελαφρού πένθους»), αλλά και στις αργκοτικές μεσοτζόρνα (αντί *mezzogiorno* «μεσημέρι»), μιντλανότε (αντί *mezzanotte* «μεσάνυχτα»), κ.ά.

Γενικά, στον τομέα των επτανησιακών επιδράσεων, παρατηρείται ότι η επιμειξία του ιταλικού με το ελληνικό λεξιλόγιο πηγάει άμεσα από την επιθυμία να επιτευχτεί ένα κωμικό και τολμηρό αποτέλεσμα¹⁶. Αξίζει να σημειωθεί, τέλος,

sim). Ως ενδεικτικά παραδείγματα της ελληνοϊταλικής επαφής αναφέρουμε τον τύπο *φιλομενουδέλο* < *μενουδέλι* «λεπτά μακαρόνια» (Αλεξιάδης 1990: 208), αλλά και τον ελληνικό τ. *σκοροδόγρια* «σκληρή σκορδαλιά που έγινε από γριά» (αυτ.: 206), επειδή παρουσιάζει την ίδια συνθετική νοοτροπία με την οποία διαμορφώνονται οι λέξεις της αργκό.

15. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι η προσθήκη της κατάληξης -oso, -osa αποτελεί ένα από τα δημοφιλέστερα τεχνάσματα για την επινόηση νεολογισμών στις ιταλικές αργκό (Marcato, 1994: 777). Το φαινόμενο, το οποίο είναι πιθανό να προέρχεται από τη μεσαιωνική Λατινική, στην Ελλάδα απαντά σε συνθηματικές γλώσσες της Ηπείρου ή σε άλλες συνθηματικές γλώσσες που έλκουν την καταγωγή τους από την Ηπειρο (λ.χ., η προσθήκη -ους για τον σχηματισμό συνθηματικών ουσιαστικών και επιθέτων στα ηπειρωτικά «μπολιάρικαν» (Τσουκνίδας 1983: 348).

16. Ήδη ο Weinreich, στη θεμελιώδη μελέτη του γύρω από την επαφή των γλωσσών (1963: 89), είχε επισημάνει μία συνήθη πρακτική που εμφανίζουν οι δίγλωσσοι ομιλητές, να αντικαθιστούν δηλαδή τις κακόημερες λέξεις του προφορικού τους λόγου με αντίστοιχους όρους από τη δεύτερη γλώσσα τους. Ο ίδιος γλωσσολόγος είχε εκπονήσει μελέτη για τη «μακαρόνικη» γλώσσα, στην οποία, όπως είναι γνωστό, το βασικό τέχνασμα συνιστάται από το *pastiche*, δηλαδή από έναν συμφορμό ποικίλων ξενόγλωσσων στοιχείων με κυρίαρχο χαρακτηριστικό την εννοιολογική μετάπτωση (αυτ., σημ. 2). Τα κείμενα γραμμένα σε μακαρονική γλώσσα παρουσιάζαν σατιρικό και περιπαικτικό σκοπό, ενώ ο χαρακτηριστικός τους λόγος αποτελούνταν από ένα μείγμα λαϊκότροπου/ιδιωματικού λεξιλογίου και λατινικής μορφού-

ότι το στοιχείο αυτό μάς είναι ήδη γνωστό από την Κρητική (Minniti Gonias 2007a) και την Επτανησιακή κωμωδία, και ιδιαίτερα από τον ζακυνθινό Χάση¹⁷.

6. ΓΛΩΣΣΑ «ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ» ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΚΟ *FURBESCO*

Η κατεξοχήν αργκό (*gergo*) της Ιταλικής είναι το *furbesco*. Ήδη από τον 17ο αι. η σχετική έννοια δηλώνεται με αυτόν τον όρο ή με ταυτόσημους ορισμούς όπως *lingua furbesca* ή *furfantesca* (Marcato 1994: 759), οι οποίοι μαρτυρούν την άμεση σύνδεση με ομάδες πονηρών και κακοπροαίρετων ατόμων (*furbi*). Πράγματι, ο όρος *furbesco*, εκτός από τις ομιλίες μετακινούμενων ομάδων κατά τον Μεσαίωνα (*vagabondi*), χρησιμοποιεί επίσης στη σύγχρονη εποχή για να διαχωρίζει το ιδίωμα των εγκληματιών από άλλες συνθηματικές γλώσσες (αυτ.). Στην πράξη, ο διαχωρισμός των λέξεων που ανήκουν στο λεξιλόγιο του ενός ή του άλλου ιδιώματος δεν είναι πάντα εφικτός, λόγω των αλληλεπιδράσεών τους (Sanga 2003: 162). Αυτή η πρόσμιξη των αργκοτικών λεξιλογίων επιβεβαιώνεται, μεταξύ άλλων, με την αντιπαράβολή λέξεων της γλώσσας «καλιαρντά» με ανάλογες λέξεις του *furbesco* (Ferrero 1991, Mirabella 1910), από την οποία διαπιστώθηκαν αξιοσημείωτες συμπτώσεις, που παραπέμπουν σε κοινούς χώρους και τρόπους επικοινωνίας. Ένας τέτοιος συχετισμός ενδιαφέρει τη μελέτη μας κυρίως ως προς την παρατήρηση των σημασιολογικών μεταβολών των ιταλικών δανείων της αργκό σε σχέση με τον πρόδρομό τους. Συγκρίσεις, αποκλίσεις και ομοιότητες γίνονται άμεσα αντιληπτές, όπως πιστεύουμε, στον πίνακα που ακολουθεί και στον οποίο αριστερά αναγράφεται ο όρος από τη γλώσσα «καλιαρντά» και δεξιά ο όρος από το *furbesco*.

άλτρος «άλλος»	±	<i>altro</i> «καραμπινιέρος»
αμιτσιόζος «φίλος»	±	<i>amico</i> «σύντροφος στην κλεψιά»
κουτζίνος «αδελφός»	≠	<i>cugino</i> «σύντεχνος, αδελφοποιτός»
παντόφλα «πορτοφόλι»	=	<i>pantofola</i> «πορτοφόλι»
πεκούλλης «τσιγκούνης»	±	<i>pecogna</i> «χρήμα»
τροτάρω «ταξιδεύω»	±	<i>trotta</i> «αστυνομική περίπολος»

νταξης. Παραθέτουμε τα βιβλιογραφικά στοιχεία της παραπάνω μελέτης του Weinreich: «Di forschung fun mishshprakhike folkslider», *Yivo-Bleter* 34.282-8 (1950).

17. Για τους ιταλισμούς στο έργο αυτό του Δ. Γουζέλη παραπέμπουμε σε μελέτη μας που θα δημοσιευτεί προσεχώς με τίτλο «Όσοι σπεράντο βίβονο... e simili trivialità italo-veneziane nel lessico zantiota del Chasis».

7. ΤΑ VERBA EROTICA

Στο συμβολικό λεξιλόγιο της γλώσσας «καλιαρντά» εντάσσονται και όροι που ο Τριανταφυλλίδης χαρακτηρίζει ως *verba erotica* (1963: 315)¹⁸. Ο Radtke, ο οποίος τη μελέτησε στο πλαίσιο του ιταλικού λεξιλογίου (1979), επισημαίνει ότι η σεξουαλική ορολογία κατά κανόνα γίνεται αντιληπτή ως ενιαία, ενώ η «επαγγελματική» (π.χ., η ομιλία των ομοφυλόφιλων και των πορνών), θα έπρεπε κατά κάποιον τρόπο να διαχωριστεί από την «κοινή» (δηλαδή τις βωμολοχίες του λαϊκού προφορικού λόγου), επειδή σε σχέση με αυτή, φέρει «ανώδυνα» χαρακτηριστικά ως της *in-group-communication*.

Παρά λοιπόν την εντύπωση που θα μπορούσε να σχηματίσει κανείς, στη γλώσσα «καλιαρντά» οι λέξεις με σεξουαλικό περιεχόμενο είναι ευάριθμες¹⁹ και ανήκουν κυρίως στην πρώτη κατηγορία, ενώ παρατηρείται ότι δεν εκφράζουν απαραίτητως άμεση στόχευση, αφού μάλιστα προβάλλουν έντονα στοιχεία συγκάλυψης ενδεχόμενου «απρεπούς» νοήματος. Μία τέτοια ενεργοποίηση της συνδήλωσης για λόγους «ευπρεπισμού» της έκφρασης φαίνεται να είναι πλήρως εναρμονισμένη με τη συνθηματική φύση της γλώσσας αυτής. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα λέξεων όπως *αμορόζος* «εραστής», *μοντερνίζω* «κάνω έρωτα με μοντέρνο τρόπο», κ.ά. Επίσης, οι λέξεις του αισχρού λεξιλογίου (αυτές δηλαδή που εκφέρονται από τους κοινούς ομιλητές σε ένδειξη οικειότητας και αστεϊσμού ή —με γλωσσολογικούς όρους— σε περιπτώσεις χαλάρωσης του κώδικα ελέγχου), στη γλώσσα «καλιαρντά» έχουν κυρίως σκωπτική σημασία. Έτσι, *σκουλαμεντόζος*, π.χ., δεν παραπέμπει σε κάποιον που έχει προσβληθεί από *σκουλαμένο* («βλενόρροια») αλλά σε κρυωμένο άτομο, ενώ η λέξη *βίζιτα* (< *visita*) δηλώνει ό,τι και στα Ιταλικά, δηλαδή «επίσκεψη». Επιπλέον, σύμφωνα με άλλον μελετητή αυτής της «επαγγελματικής» γλώσσας (De Mauro 1979), λέξεις που θεωρούνται χυδαίες κατά γενική παραδοχή, συμβαίνει να εκφέρονται

18. Τα *verba erotica* είναι λεξήματα που έχουν σεξουαλικό περιεχόμενο και αναφέρονται σε ορισμένες έννοιες όπως η πορνεία, τα γεννητικά όργανα, οι ερωτικές πρακτικές, κ.ο.κ. (αυτ.). Πρόκειται για όρους που στα λεξικά φέρουν συνήθως τις διασυνδηλωτικές ενδείξεις «αισχρό», «επί τα χείρω», «βρισιά», κ.τ.λ.

19. Όπως παρατηρεί ο Τριανταφυλλίδης (αυτ.) «για τις έννοιες αυτού του είδους χρησιμεύουν προπάντως τα σιγγάνικα». Δύσκολα μπορεί κανείς ωστόσο να συμφωνήσει με τον ισχυρισμό του, σύμφωνα με τον οποίο τα ιταλικά δάνεια αυτής της αρχής «εκφράζουν έννοιες ανώτερες». Ίσως ο μελετητής αυτός ήθελε να υπογραμμίσει τον κατά κάποιον τρόπο αστικό χαρακτήρα που παρουσιάζουν ορισμένοι «ιταλισμοί» σε σύγκριση με σιγγάνικες λέξεις, οι οποίες απεναντίας δηλώνουν, όπως γράφει χαρακτηριστικά, «ύποπτες δουλειές». Τέλος, ο ίδιος μελετητής επισημαίνει ότι ελληνικές λέξεις, που μεταφέρθηκαν από εμπόρους, γυρολόγους και άλλους ταξιδεύτες, απαντούν ακόμη στις συνθηματικές γλώσσες της Ιταλίας.

από τους αργκοτικούς ομιλητές με ειρωνικό τρόπο, για τον στιγματισμό συμπεριφορών και νοοτροπιών που αντιβαίνουν τα χρηστά λαϊκά ήθη (αυτ.: 111). Υποθέτουμε λοιπόν ότι στη γλώσσα «καλιαρντά», φαμπρικοπαρτουζής δεν είναι άλλος παρά ο «μέτοχος επιχειρήσεων» (μήπως επειδή έχει αναδείξει σε «φάμπρικα» το κέρδος από τη συμμετοχή του σε επενδύσεις;), ενώ το φλορότσαρδο είναι η «κατοικία των πλουσίων», ίσως επειδή οι εύποροι, απαλλαγμένοι από βιοποριστικές έγνοιες, γίνονται ιδιαίτερα μαλθακοί («φλώροι», πρβλ. Μπαμπινιώτης 1998), κ.ο.κ.

Από τις προηγούμενες παρατηρήσεις γίνεται πιστεύουμε σαφές, ότι η συνηθισμένη επεξεργασία των συγκεκριμένων όρων από τους κρυφολωσσίτες δεν οφείλεται τόσο στις απαιτήσεις των μεταξύ τους συναναστροφών, όσο σε μία φιλάρεσκη και προκλητική τους διάθεση προς τον εξωγλωσσικό χώρο. Εν κατακλείδι, δεν θα ήταν ίσως υπερβολικό να ισχυριστεί κανείς ότι, η ομιλία αυτή εμπεριέχει κάποια στοιχεία ανατροπής των χρηστών σημασιών, που θα δικαίωναν τον χαρακτηρισμό της ως της *antilanguage* (Minniti–Γκωνία 2007: 203).

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συγκέντρωση των «ιταλισμών» της γλώσσας «καλιαρντά» σε ξεχωριστό *corpus* έκανε εφικτή την ετυμολογική και σημασιολογική εξέτασή τους. Τα σχετικά αποτελέσματα ενισχύουν σκέψεις και υποθέσεις που είχαν διατυπωθεί στην προηγούμενη εργασία μας πάνω στο ίδιο θέμα. Ειδικότερα, αποσαφηνίζεται το ειδικό περιεχόμενο του λεξιλογίου και οι συνθηματικές προθέσεις των χρηστών αυτής της ποικιλίας. Ωστόσο, δεν μένει χωρίς ενδιαφέρον η σκαπτική διάθεσή τους, αλλά και η ευρύτερη στόχευση κάποιων εκφράσεων που χρησιμοποιούν και οι οποίες ανάγονται στην παράδοση της ιδιωματικής λογοτεχνίας και γενικότερα του λαϊκού λόγου. Επιβεβαιώνεται επίσης η διαπίστωση ότι οι λέξεις αυτές είτε είναι ιταλικές και εισάχθηκαν άμεσα από τη συγκεκριμένη γλώσσα, είτε είναι ελληνικές και η αρχή τις δανείστηκε από τις επτανησιακές διαλέκτους.

Εξάλλου, ο διαχωρισμός σε ιταλικά και ιταλόγλωσσα δάνεια, επιτρέπει να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα σε σχέση με τους παράγοντες που ευνόησαν τον δανεισμό. Ήδη ο Τριανταφυλλίδης στη μελέτη του (σ. 313), είχε παρατηρήσει ότι οι κρυφολωσσίτες καταφεύγουν στις ιταλικές λέξεις λόγω της γειννιάσας με την Ιταλία και χάρη στις ευκαιρίες που η χώρα αυτή προσφέρει για να επισκεφτούν ως γυρολόγοι, καλλιτέχνες, κ.τ.λ. Κατ'αναλογία, είναι θεμιτό να υποθέσουμε ότι οι σύγχρονες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες (π.χ., ο μαζικός τουρισμός) διευκόλυναν τις επαφές των χρηστών της αρχό επίσης προς την αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή από την Ιταλία προς την Ελλάδα, και κυρίως τα συνοριακά Επτάνησα. Το αποτέλεσμα ήταν αφενός η μετα-

φορά δανείων από το σημερινό ιταλικό λεξιλόγιο και αφετέρου η ανατροφοδότηση του δανεισμού από την τοπική ελληνική λαλιά.

Από την άλλη, η παρούσα, όπως και η προηγούμενη εργασία μας, ανέδειξαν για την περίπτωση της γλώσσας «καλιαρντά» και ένα ακόμη κίνητρο για τον δανεισμό. Πράγματι, η χρήση ιταλισμών —και ειδικά αυτών με «αισχρο» περιεχόμενο— από άτομα της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, δεν αποκλείεται να απαντά στην ανάγκη τους να διαφοροποιηθούν και σε γλωσσικό επίπεδο, όπως ήδη συμβαίνει στο κοινωνικό. Άλλωστε, όπως είχε ήδη επισημανθεί από τον U. Weinreich (1963), η χρήση κακόσημων όρων από τη δεύτερη γλώσσα αποτελεί μία πρακτική, η οποία ακολουθείται κατά κανόνα από τους ομιλητές σε συνθήκες γλωσσικής επαφής. Αυτές τις πτυχές, λοιπόν, φωτίζουν τόσο το «ιταλικό» λεξιλόγιο της αργκό όσο και οι διαδικασίες συνθηματικοποίησής του (σύνθεση και μετάπλαση), κάτι το οποίο, καθώς πιστεύουμε, υπογραμμίζεται και τεκμηριώνεται επαρκώς με το παρόν γλωσσάριο.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Αβρακιάζομαι: «μαίνομαι», ίσως *sbracciarsi* ή συνών. *sbraccarsi*. Η λ. < *βρακί* < μυν. *βράκα* < λατ. *braca* (Ανδρ.), ιταλ. *braga*, «κοντή περισκελίδα» (ΙΑΝΕ) ή < *αβράκωτος* < γαλλ. «*sans culotte*» (ΛΚΝ), δηλ. «επαναστάτης». Η λ. *sanculotto* με τη σημασία «άγιος προστάτης των ομοφιλόφυλων» απαντά στην ιταλ. αργκό (*vocab.*)

Αίτνα (τνά και τνάρα): (μτφ.) «σπυρί», *Etna*, «Αίτνα», το ηφαίστιο της Σικελίας.

αιτροχορχόρα: «αλλεργία». Βλ. προηγ. λ.

ακιόρης: «κουφός». Στερ. α + όκι (ΛΠ). Ίσως πρόκειται για αναγράμματισμό της λ. *ορέκιο* < (Μουσ.) α *ορέκιο* < α *orecchio* «με το αυτί» (Κορφ., 151). Βλ. και λ. *όκι*.

αλαμπρατσάρα: «πιάνω αγκαζέ», < *αλά μπρατσέτα* < *alla braccetta* (Μπαμπιν.): ορθό: α *braccetto* (DLI, ΛΚΝ).

αλεγκραρία: «κέφι», < κοιν. / διαλεκτ. *αλεγράρω*, *αλέγρος* (Μπαμπιν., Ζακ. Λεξ. 8, Κορφ. 16), και τα δύο < *allegria*. Βλ. και λ. *λεγκράκης*.

αλμομπισελιάζω: «υπνοτιζώ». *Αλμο* < λόγ. *alma* «ψυχή» (DLI). *Μπισελιάζω*: βλ. λ. *μπισέλω*.

αλμομπισελού: «μέντιουμ». Βλ. προηγ. λ.

αλμοντοτόρης: «ψυχίατρος». *Αλμο* (βλ. λ. *αλμομπισελιάζω*). *Ντοτόρης* (βλ. λ.).

αλταφινός: «ψηλός». Ίσως *alto* + *fino* (ΛΠ). *Αλτα* < *alto* «ψηλός». *Φινος*, βλ. κοιν. *φίνος* < *fino* «λεπτός» (Μπαμπιν.). *Altafini* είναι όνομα δημοφιλούς Ιταλού ποδοσφαιριστή.

άλτρος: «άλλος» *altro*, πρβλ. ιταλ. αργκ. *altri* «οι αστυνομικοί, που είναι οι αιώνιοι εχθροί, οι 'άλλοι'» (Ferr.). Το ΛΠ παραπέμπει στο ισπ. *ότρος* «πράγματι, η λ. απαντά και στην ισπ. αργκ., με ίδια συνδήλωση (Ferr.).

αμιτσιόζα: «φιλία», *amicizia*, < *αμιτσιόζος* (βλ. επόμ.). Πρβλ. το «κανονικό» ουσ. *αμιτίτσια* στην Κεφαλ. (Kremer, 217).

αμιτσιόζος: «φίλος». Σύγκρ. ιταλ. αργκ. *amico* «σύντροφος στην κλεψιά» (Ferr.).

αμιτσοπουρού: «λόφος Φιλοπάππου». *Αμιτσο* < *αμιτσιόζα* (βλ. λ.). *Πουρου* < ρομ *πουρό* «υπερήλικας» (Τσιγγ. γλωσσ.).

αμορόζος: «εραστής», *amorouso* «ερωτικός», πρβλ. κοιν. *αμόρε* < *amore* «έρωτας, ερωτικός δεσμός» (Μπαμπιν.) και *μορόζα* «η σπιτωμένη γυναίκα» (ΙΑΝΕ). Η λ. και στην Κεφαλ. (Kremer, 217).

ανεμοβίβα: «ψυχή». *Ανεμο* < *anima* «ψυχή». *Βίβα* (βλ. λ.). Πρβλ. κεφαλ. *ανεμάρω* «ζωηρεύω κάποιον» < βεν. *anemàr* (Kremer, 218).

ανεμοβιβάρης: «ψυχίατρος», < *ανεμοβίβα* (βλ. προηγ. λ.).

ανιμάλι: «ζώο», *animale*.

ανιμαλόνιονιες: «μυαλά». *Ανιμάλι* (βλ. λ.)

ανιμαλόςκινιο: «δέρμα». *Ανιμάλι* (=).

ανιματσούρνος: «Χάρος». *Άνιμα* (βλ. λ. *ανεμοβίβα*). *Τσουρνό* «κλεψιά» (Τσιγγ. γλωσσ.).

απίσελτος: «άγρυπνος», < *πισέλω* (βλ. λ. *μπισέλω*).

αρλεκίνι: «μπιχλιμπίδι», < κοιν. *Αρλεκίνος* «αυτός που έχει μεταμφιεστεί με πολύχρωμη αμφίεση» (Μπαμπιν.) < *Arlecchino* «τύπος της Κομέντια ντελλ' Άρτε» (DLI). Η αργκοτική σημασία είναι άγν. στην Ιταλ.

αρτίστα: «καλλιτέχνης». Βλ. κοιν. *αρτίστας* < *artista* (Μπαμπιν.), < γαλλ. *artiste* «καλλιτέχνης, μερακλής» (Ζάχος). Η λ. και στην Κεφαλ. (Kremer, 218).

ασιγούρω: «γνωριμία», < *assicurare* «εξασφαλίζω» ή βεν. *seguro* «δέσμευση» (η λ. στο Boerio).

αφάμπρικος: «ανεπάγγελτος», < *φαμπρικάρω* (βλ. λ.).

Βάκολο (και *μπάκολο*): «βαπόρι», < *βάρκα* < *barca* «λέμβος» (ΛΠ). Η ετυμ. είναι αβέβαιη. Ίσως < κοιν. *τραμπάκονλο* < *trabiccolo* ή *trabaccolo* «ογκώδες και αργό ιστιοφόρο της Αδριατικής» (Μπαμπιν.), πρβλ. βεν. *trabàcolo* (Boerio).

βακουλή: «εκκλησία», < βεν. *bagolo* «μπορντέλο» (ΛΠ). Το ΛΠ παραπέμπει στον Boerio, ωστόσο στο λεξικό αυτό η λ. *bordello* σημαίνει «κορόιδο», ενώ η σημ. «οίκος ανοχής» αποδίδεται ως *casin, scolèta*. Πιθανότερο η λέξη να είναι τσιγγ.

βακουλοκιάμα: «ονομαστική γιορτή», < *βακουλοκιάμάρω*.

βακουλοκιάμάρω: «γιορτάζω». *Βακουλή* (βλ. λ.). *Κιαμάρω* *chiamarsi* «ονομάζομαι».

βακουλομιράκλι: «θαύμα». *Βακουλή* (βλ. λ.). *Μιράκλι* (βλ. λ.).

βακουλόσταμπα: «βαφτίσια». *Βακουλή* (βλ. λ.). *Σταμπα* (βλ. λ.).

βακουλοσταμπάρω: «βαφτίζω», < *βακουλοστάμπα*.

βατικανό: «οίκος ανοχής για ομοφυλόφιλους». *Vaticano* «έδρα της Καθολικής Εκκλησίας» (Μπαμπιν.).

βεκογκρεκιώτικη: «αρχαιοελληνιστί», < *βεκογκρέκος*.

βεκογκρέκος: «αρχαίος Έλληνας». *Βέκος* (βλ. επόμ.). *Γκρέκος* (βλ. λ.).

βέκος (και *βέκια*): «παλαιός, γέρος, -ά», *vecchio*, πρβλ. *βέκια* «γριά» στην Κεφαλ. (Kremer, 219).

βεργονιάζομαι: «ντρέπομαι», *vergognarsi*, < *βεργονού* (βλ. λ.).

βεργονιάρης: «ντροπαλός», < *βεργονιάζομαι*.

βεργονού: «ντροπή», < *vergogna*.

βεριτά: «αλήθεια», *verità*.

βεστιτοσέντονκο: «μπαούλο». Βλ. κοιν. βεστίτο < vestito «ρούχο, κοστούμι», πρβλ. κεφαλ. βέστα «γυναικείο ένδυμα» (Kremer, 219): στο *furbesco* το ρ. *vestirsi* έχει εντελώς διαφορετική σημ., δηλ. «είμαι οπλισμένος σαν αστα-κός» (Ferr.). (Βλ. και λ. *μουσαντοβεστάρω*).

βίβα: «ζωή», *vita*.

βιβάτσα: «ανάσταση», < βιβάτσος (βλ. επόμ.).

βιβάτσος: «ζωντανός», *vivace* «ζωηρός».

βιβόκαρνο: «ζωντανό μοσχάρι». Βίβα (βλ. λ.). Κάρνο (βλ. λ.).

βιβοκοκόρα: «φρούτο, γιατί τα φρούτα ζωντανεύουν τη διάθεση» (ΛΠ). Βίβα (βλ. λ.).

βιβοπαλάμαρο: «χταπόδι». Βίβα (βλ. λ.).

βιβοσέρμελο: (μτφ.) «φίδι». Βίβα (=).

βιβόστοχος: «ιδεώδες, το». Βίβα (=).

βιδάρω: «μένω», < κοιν. βίδα < *vite*, σύγκρ. βιδώνω «ακινητοποιώ» (ΛΚΝ).

βιδομπλαντορούφα: «βδέλα». Βίδα (βλ. προηγ.).

βίζιτα: «επίσκεψη», κοιν. βίζιτα, ≠ «επίσκεψη σε πόρνη» (Ζάχος), σημ. άγν. στην Ιταλ. Η λ. και στον Kremer (219). Βλ. τη φράση στο ΛΠ: Να σου κάνει βίζιτα το τεκνό και να σου κουβαλήσει και το φορτηγό! (188).

βιζιτάρης: «επισκέπτης», < βίζιτα..

βιναρόκλινα: «γαργάρα», < βινάρω.

βινάρω: «πίνω», < *vino* «κρασί» (ΛΠ), πρβλ. κεφαλ. βινάρια < *cella vinaria* «κελλάρι για το κρασί» (Kremer, αυτ.).

βιολετέρα (και βιολέτα): «χρήμα», *violetta* «το γνωστό λουλούδι» (ΛΠ), αβέβ. ετυμ. Ο όρος ίσως οφείλεται στο χρώμα κάποιου χαρτονομίσματος (σύγκρ. γαλλ. αρχ. *violette* «δώρο, λάδωμα», Esnault), σχετίζεται δε εμφανώς με ισπ. αρχ. *violetto* «θηλυπρεπής» (*modism.*).

βιρτζινοσκριβίβα: «στενογραφία». Βιρτζινο *vergine* «παρθένα», με προφανή συν-δήλωση ≠ μάγκ. βέρτζινος «απένταρος, καθαρός» (Ζάχος). Σκριβίβα, < σκριβάρω (βλ. λ.).

βιρτζινοσκριβότεκνο: «στενογράφος» (βλ. προηγ. λ.).

βιτσιούζος: «διεστραμμένος», < κοιν. βιτσιούζος < *vizioso* (Μπαμπιν.).

βόκιο: «πααραθυράκι», < *bocca* «στόμα» (ΛΠ).

βότσα: «φωνή» *voce*. Η λ. απαντά στην Κέρκυρα στην έκφραση βότσε *in* καπίτολο «πέφτει λόγος (σε κάποιον)» (Κορφ., 41), «(avere) *voce in capitulo*» (DLI).

βοτσιάζω: «φωνάζω», < βότσα (βλ. προηγ.), σύγκρ. στις ιταλ. διαλέκτ. το ρ. *vociare* «φωνάζω» (DEDI).

Γαλετομαντούλα: «μπισκότο». Γαλέτα (κοιν.) < *galletta* «κομμάτι ψωμιού που δίνεται ως ξηρά τροφή στους στρατιώτες» (Μπαμπιν.), σύγκρ. < βεν. *galeta* (ΛΚΝ), ακριβέστερα: ναυτ. *galèta de biscoto* «γαλέτα για τους ναύτες»

(Boerio). *Μαντούλα* ίσως < διαλεκτ. *μάντολι* «μαντολάτο» (Ζακ. Λεξ., 30) ή παντόλα «πανεσπάνι» (αυτ., 41, < ιταλ. *pandoro*); αλλά και < ρομ *μαντρό* «ψωμί» (Τσιγγ. γλωσσ.).

γελαδόφλοκο: «γάλα». *Φλόκι* (βλ. λ.).

Γερμανογκρέκα: τοπων., «πλατεία Συντάγματος». *Γκρεκα* (βλ. λ. *βεκογκρέκος*).

γκαζόζα: «κλύσμα», *gasosa* (sic) «αεριούχο αναψυκτικό» (Μπαμπιν.), ορθότερα: *gassosa*, πρβλ. *gazzosa* (ΛΚΝ).

γκαζοζού: «νοσοκόμα», < *γκαζόζα* (βλ. προηγ. λήμμα).

γκλοριόζος: «δοξασμένος», *glorioso*, < *γκλοριού*.

γκλοριού: «δόξα», < διαλεκτ. *γκλόρια* «θρίαμβος, μικρή Ανάσταση» (Ζακ. Λεξ.,

17), σημ. για την οποία βλ. DLI, λ. *gloria*

γκοντοκόντρα: «Κόλαση». *Κόντρα* (βλ. λ.).

γκοντοκοντράρω: «κολάζω». *Κοντράρω* < *κόντρα* (=).

γκοντοπροφεσόρος: «θεολόγος». *Προφεσόρος* (ειρ.) < *professore* «καθηγητής», «αυτός που παριστάνει τον μορφωμένο» (Μπαμπιν.).

γκουέρης: «πόλεμος», < *guerra*, με αλλαγή γένους. Σύγκρ. στη σημερινή Κυπριακή τους τ. *γκάρρα* < ιταλ. *gara* και *γέρρα* < προβηγγ. *guerra*, με την ίδ. σημ. (Κριαρ., Α' 280 και 275 αντίστοιχα).

γκούτα-τζόρνα: «καλημέρα». *Τζόρνα* (βλ. λ.).

γκουτατζορνάρω: «καλημερίζω». *Τζορνάρω* < *τζόρνα* (βλ. προηγ.).

γκραν: «μεγάλος», *gran*.

γκρανταμπότα: «Ιταλία». *Γκραντα grande*, θηλ. του επίθ. *gran* (βλ. προηγ. λ.).

Μπότα (κοιν.) < *botta* (Μπαμπιν.).

γκρανταμποτάκι: «Ιταλός», < *γκρανταμπότα*.

γκρέκο: «μπλε, κυανούν» (ΛΠ).

Γκρέκος: «Έλληνας», *greco*.

γκρεκοτουρκεμένος: «ανατολίτης». *Γκρέκος* (βλ. προηγ.).

γκροσοβοτσιάζω: «ορύομαι». *Γκρόσος* (βλ. επόμ. λ.). *Βοτσιάζω* (βλ. λ.). Πρόκειται για μεταφραστικό δάνειο, < *far la voce grossa* «θυμώνω, επιπλήττω κάποιον» (DLI).

γκρόσος: «μεγάλος, χοντρός», *grosso*.

γκροσο-καγκελόκαρο: «άρμα μάχης». *Γκρόσος* (βλ. προηγ.). *Κάγκελο* (κοιν.) < λατ. *cancellum* (Μπαμπιν.), ≠ στη μάγκ. «λιγνή, άσχημη γυναίκα, παρομείωση με το κάγκελο της αυλής» (Ζάχος). *Κάρο* (βλ. λ.).

γοργοτζόλα (και *γοργότζα*): «βρωμιά», *gorgonzola* «είδος τυριού με έντονη μυρωδιά που οφείλεται σε εσωτερική μούχλα» (DLI), σύγκρ. την κατ' επέκταση σημασία «κάλτσες» στο *furbesco* (Ferr.).

γοργοτζολιάζω: «βρωμάω».

γούτσα: «χρόνος», πιθανώς < διαλεκτ., βλ. λ.χ. τη σημασία *goccia* (*di tempo*)

«μια στάλα (χρόνου)» σε νοτιοϊταλ. διαλέκτ. Ίσως πάλι πρόκειται για αγγλ. *watch*.

γραιοκοθήκο: «η Αττική». *Γγκαιο* (βλ. λ. γκρέκος).

γυροτέρα: «χρόνος, έτος». *Τέρα* (βλ. λ.).

Δελόγκα (και *ντελόγο*): «αστυνομία», < κρητ. διάλ. *ντελόγο* (ΛΠ): η έκφραση όμως είναι και επτανησ., απαντά λ.χ. στη *Ζακ.* (βλ. *δελέγκου*, *Ζακ.* Λεξ., 19), προέρχεται από μsn. *ντελόγγο* < γενουάτ. *de longo* (Κριαρ., Β' 236) και σημαίνει «αμέσως». Η μεταφορ. σημ. είναι προφανής.

διπλομιλίνα: «εκατομμύριο». *Μιλιόνα* (βλ. λ.).

διπλομιλιονάρης, -ω: «εκατομμυριούχος, -α». *Μιλιονάρης* (βλ. λ.).

Εξπλικάρω: «εξηγώ», *esplicare* (ΛΠ), ωστόσο η συγκεκρι. έννοια στα Ιταλ. αποδίδεται με τη λ. *spiegare*. Πρόκειται πιθανότερα για γαλλ. *expliquer*, με την ίδ. σημ.

εξπλικασιόνα: «εξήγηση», *spiegazione*, ίσως με επίδραση από γαλλ. *explication*.

Θεομιλιονάρης (και -ω): «ζάπλουτος, -η». *Μιλιονάρης* (βλ. λ.).

Καγκελοκλόκι: «μπρασελές ρολογιού». *Κάγκελο* (βλ. λ. *γκροσοκαγκελόκαρο*).

καγκελοκονσέρβα: «αλουμινόχαρτο». *Κάγκελο* (βλ. λ. *γκροσοκαγκελόκαρο*).

Κονσέρβα (κοιν.) < *conserva* «προϊόν μεγάλης διάρκειας που προορίζεται για τροφή» (DLI), ≠ «ειδικό μεταλλικό κουτί μέσα στο οποίο υπάρχει τροφή» (ΛΚΝ).

καγκελοσφίλατσο: «ακλώδιο». *Κάγκελο* (βλ. *γκροσοκαγκελόκαρο*). *Σφιλάτσο* (βλ. λ.).

καθενικό: «εγκόλπιον», βλ. κοιν. *καδένα* < βεν. *cadena* (Μπαμπιν.). Η λ. και στον Kremer, 221.

κάδρο: «άσχημη», βλ. κοιν. *κάδρο* < *quadro* «πίνακας, πλαίσιο» (ΛΚΝ). Σημ. άγν. στην Ιταλ.

καζαμάκης: «ονειροκρίτης», < *Καζαμίας* < *Casamia* «είδος ημερολογίου» (Μπαμπιν.). Σημ. άγν.

καζαμπόπουρη: «μάντισσα». *Καζαμίας* (βλ. προηγ.). *Πουρη* < ρομ. *πουρό* «γέρος» (Τσιγγ. γλωσσ.).

καζιόνα: «ευκαιρία», *occasione*.

καλιαρντόπρεσα: «ανάκριση». *Πρέσα* (βλ. λ.).

καλιαρντοπρεσάκας: «ανακριτής», < *καλιαρντόπρεσα*.

καλιοστράω: «μαγεύω». Ο νεολογισμός σχηματίζεται από το όνομα *Cagliostro* «γνωστού απατεώνα του 19ου αι.» (DLI).

καλμαλίνη: «ήρεμη, γαλήνια», < κοιν. κάλμα < *calma* «ηρεμία», ίσως με επίδραση από γνωστή μάσκα φαρμάκου καλμόλ.

καμελιόντονα: «φυματίωση». Ντόνα (κοιν.) < *donna* «γυναίκα» και «τίτλος ευγενείας στην Ιταλία» (ΑΚΝ).

καμπάνια: «ύπαιθρος» *campagna*. Στο *furbesco* του 18ο αι. *campagnolo* λεγόταν «ο αστυνομικός που συνελάμβανε τους κλέφτες στην περιοχή του Μιλάνου» (Ferr.).

καμπινιάρω: «κλείνω, βουλώνω», ίσως < *cabina* (ΑΠ): στα ιταλ. λέγεται *cabinato* το πλεούμενο που διαθέτει και κλειστό χώρο, δηλ. μία καμπίνα (DLI): η ετυμ. ωστόσο παραμένει αβέβ.

καναλοβιπού: «μοίρα, το κανάλι της ζωής». Καναλο < κοιν. κανάλι < λατ. *canalis*. Βίβα (βλ. λ.).

καντομπούτ-τεκνο: «χορωδία». Καντο < καντάρω (Kremer, 222) < *cantare* «τραγουδών». Μπουτ (ρομ) «πολύς» (Τσιγγ. γλωσσ.).

καπολακρίμω: «ομπρέλα». Καπο < κοιν. κάπα < λατ. *cappa*, «χοντρό πανοφόρι» (Μπαμπιν.), ορθότερα: < ιταλ. *cappa* «σκέπασμα, κάλυμμα» (DLI). Λακρίμω (βλ. λ.).

καρακογιόνω: «σαχλαμαρίζω». Κογιονω < κογιόνα (βλ. λ.).

καραμιλιονάρης, -ω: «ζάπλουτος, -η». Μιλιονάρης (βλ. λ.).

καρατία: «ευλάβεια» (βλ. επόμ. λ.).

καραπίος: «ευσεβής». Πίος *pìo* «ευλαβής» (ΑΠ).

καρασουστής: «ζωντανός». Σουστης < κοιν. σούστα < *susta* «ελατήριο» (Μπαμπιν.).

καρβουνομακιάστρα: «καρβουνόσκονη». Καρβουνο (βλ. λ. καρμπόνο). Μακιάστρα (βλ. λ.).

καρβουνόμακο: βλ. προηγ. λ.

καρικάρω: «διακοσμών», < *caricatura* «γελοιογραφία» (ΑΠ). Το ρ. *caricare* σημαίνει «φορτώνω, υπερβάλλω, κάνω κάτι σαν καρικατούρα» (DLI).

Καριτά: προσωνύμ., *carità* «πρόνοια, ελεημοσύνη».

καρμπόνο: «κάρβουνο», < κεφαλ. καρμπόνι (Kremer, 223) < *carbone* κοιν. κάρβουνο έχει ίδια ετυμ. και σημ. (Μπαμπιν.).

κάρνο: «κρέας», *carne*.

καρνομέλιδο: «κεμπάπ». Κάρνο (βλ. λ.).

καρνόμπομπα: «μπιφτέκι». Κάρνο (βλ. λ.). Μπόμπα (κοιν.) < *bomba* «βόμβα» (Μπαμπιν.).

καρνοπλισές: «ρυτίδες». Κάρνο (βλ. λ.).

καρνοσέρμελες: «αλλαντικά». Κάρνο (=).

καρνοσφιλάτσο: «νεύρο». Κάρνο (βλ. λ.). Σφιλάτσι (βλ. λ.).

καρούλα: «κοψίδι» < κάρνο (βλ. λ.).

καρνόχαλος: «σαρκοβόρος». Κάρνο (=).

καρνοχορχόρα: «έκζεμα». *Κάρνο* (=).

κάρο: «όχημα», *cargo* (Μπαμπιν.): η λ. εδώ με την κοινή σημ., έχει όμως ενδι-
αφέρον η σύμπτωση μεταξύ των σημασιών «άσχημη γυναίκα» της μάγκ.
(Ζάχος) και «πόρνη» της αργεντινικής αργκό (*modism.*). Πάντως, στο *fur-
besco* η λ. *cargo* ισοδυναμεί με «αστυνομική κλούβα» (Ferr.).

καροζούμι: «βενζίνη». *Κάρο* (βλ. προηγ.).

καρότσι: «αμαξιτίδιο», βλ. κοιν. *καρότσι* < *καρότσα* < *carrozza* «άμαξα» (Μπα-
μπιν.). Η λ. απαντά στη φραση: *που να σε ρημάξει το τεκνό στο ξύλο και
να κοιμάσαι σε καρότσι!* (ΛΠ, 188). Το *carrozzone* είναι το «κρεβάτι»
της ιταλ. αργκό (Ferr.).

καρόφλοκο: «βενζίνη». *Κάρο* (βλ. λ.. *Φλόκι* (βλ. λ.).

καρτελοπρεζεντά: «επισκεπτήριο». *Καρτέλα* (κοιν.) < *cartella* «δελτίο» (Μπα-
μπιν.). *Πρεζεντα* < *πρεζεντάρω* (Κορφ., 171) < *presentare* «παρουσιάζω,
συστήνω», με χαρακτηριστική αποκοπή των τελικών συλλαβών της λ. (βλ.
Minniti 2007, β).

κατσικαδερόστρουσο: «μονοπάτι». *Στρούσι* (βλ. λ.).

κογιόνα: «κωμωδία», < κοιν. *κογιονάρω* < βεν. *cogionar* < *coglionare* «κοροϊ-
δεύω» (Ανδρ.). Η λ. και στο Ζακ. Λεξ., 24.

κοέν-σαπούνι: «πογρόμ». *Σαπούνι* (κοιν.) < μεσν. *σαπούνιν* < *σάπων* (Μπα-
μπιν.), πρβλ. όμως < ιταλ. *sapone* (Ανδρ.).

κοζά-στακοζά: «έτσι κι έτσι», < *cosa*, *che* (ΛΠ), ορθότερα: *così così*, με τρο-
πή [i > a] και παρεμβολή ιταλικού ψευδομορφήματος -*sta* (βλ. Minniti
2007, β).

κόζα: *cosa*, «τι πράγμα;». Η λ. απαντά στις εκφράσεις *κόζα τέμπο αβέλεις* και
κόζα τζορνόγυρω βουέλεις που σημαίνουν «τι ώρα έχεις;». *Τέμπο* (βλ. λ.).
Τζόρνο (βλ. λ. *γκουτα-τζόρνα*).

κοκκαλοβιβιάζομαι: «πεθαίνω». *Βιβιάζομαι* < *βίβα* (βλ. λ.). *Κόκαλο*, στη μάγκ.
«η κατάσταση του αστίσματος» (Ζάχος).

κολόρα: «ζωγραφιά», < διαλεκτ. *κολόρο* < *colore* «χρώμα» (Ζακ. Λεξ. 24, Kre-
mer 217, Κορφ. 90). Η σημασία της λ. ίσως προέρχεται από το *colori* του
furbesco, το οποίο παραπέμπει στα προσωπικά στοιχεία που αναγράφονται
στην ταυτότητα (Ferr.), σύγκρ. *colorito* «σεσημασμένος» (αυτ.). Βλ. και λ.
κονιδοκολόρα.

κομαντάρης: «διευθυντής», < *κουμαντάρω* < *comandare* «διατάζω» (Ανδρ.).

κομάντο-στρίγκουλα: «γενική διοίκηση». *Κομάντο* (κοιν.) < *comando* «διοίκη-
ση» (ΛΠ), βλ. και «διοίκηση, διαχείριση» στη μάγκ. (Ζάχος). Ο ιταλ. όρος
στο συγκεκριμένο περιβάλλον ισοδυναμεί με «αστυνομικό τμήμα» (DLI).

Στρίγκουλα (βλ. λ.).

κονιδοκολόρα: «μινιατούρα». *Κολόρα* (βλ. λ.).

κοντινάρω: «συνεχίζω», *continuare*.

κόντρα: «αντίθετα», βλ. κοιν. κόντρα < *contro* «αντίθετα, ενάντια» (ΛΚΝ),
πρβλ. στην παλ. ιταλ. *contra* με ιδ. σημ. (DLI) .

κοντρα-πλερέξα-νέρα: «πλερέζα». Κόντρα (βλ. προηγ.). Νερα (βλ. λ. νέρος).

κοντρατεμπάρω: «πιέζω» < κοντρατέμπο (βλ. επόμ.).

κοντρατέμπο: «πίεση», < λόγ. *controtempo* «αλλαγή τόνων που δίνει δυναμισμό
σε μουσική φράση» (DLI), σύγκρ. κοιν. κοντραπούντο (Μπαμπιν.).

κοντρα-φέγι: «χαρτόνι». Κόντρα (βλ. λ.).

κοντροκοινωνιάζω: «αυθαδιάζω». Κόντρα (=).

κοντροκοινωνιάρα: «αναιδώς», < κοντροκοινωνιάζω (βλ. προηγ.).

κοντροκοινωνού: «αναιδής» (βλ. προηγ. λ.).

κοντροσόλ: «φιλί». Κόντρα (βλ. λ.). Σολ < ροσόλω (βλ. λ.).

κοντροσολάρω: «φιλώ», < κοντροσόλ (βλ. προηγ.).

κοντροτζόρνα: «αύριο». Κόντρο (βλ. λ. κόντρα). Τζόρνα (βλ. λ.). Σημ. άγν. στην
Ιταλ.

κονφεράντζα: «βραδύγλωσσος», *conferenza* «διάλεξη» (ΛΠ), με [z > s] ως
απομίμηση βενετσιάνικης προφοράς (Boerio: 12) ή με φωνητική επίδρα-
ση του γαλλ. *conférence*: πάντως η λ. κονφερέντσα είναι της κερκ. διαλ.
(Κορφ., 92),

κουλάρω: «ενεργούμαι», < *culo* «οπίσθια».

κουλάρισμα: «ενέργημα», < κουλάρω (βλ. προηγ.).

κουλεμάν: «βρωμιάρης», < κουλάρω (=).

κουλί: «καφετί», < κουλό (βλ. επόμ. λ.).

κουλό: «σκατό», < κουλάρω (βλ. λ.).

κουλόκουτο: «καθίκι». Κουλό (βλ. προηγ.).

κουλοσκεμπές-κόχλα: «πατσάς». Κουλό (=).

κουνελομπακιάζω: «συντομεύω». Κουνέλι < διαλεκτ. *cunelo* (ΛΚΝ). Ο Ανδρ.
ετυμολογεί ωστόσο από ιταλ. *coniglio*.

κουνελάμπακος: «γρήγορος». Κουνέλι (βλ. προηγ.).

κονόρα: «καρδιά», *cuore*.

κονοράρομαι: «ερωτεύομαι», < κονόρα (βλ. προηγ.).

κονοροκουραβέλτα: «έρωτας». Κούρα (=).

κουποκάρνα: «μπριζόλα». Κάρνα (βλ. λ.).

κουποκάρνο (και καποκάρνο): «κιμάς» (βλ. προηγ. λ.).

κουραντερό: «ευάερο», < κουραντόρο (βλ. επόμ. λ.).

κουραντόρο: «ρεύμα», γαλλ. *courant d'air* (ΛΠ), ορθότερα: < βεν. *couridòr*
«διάδρομος» (Boerio), ιταλ. *corridoio*. Σύγκρ. στην Κέρκυρα κο(υ)ραδόρος
«σχοινιά με θηλιές που σφίγγουν τα ξάρτια» (Κορφ., 92), < ιταλ. *corridore*.
κοντζίνος: «αδελφός», πρβλ. όμως *cugino* «εξάδελφος». Στο *furbesco* η λ. ση-
μαίνει «αδελφοποιτός, μέλος της ίδιας εγκληματικής οργάνωσης» (Ferr.).

- και στη γαλλ. αρχκ. *cousin* είναι «ο κουμπάρος (στη χαρτοπαίζ(α))» (Es-nault).
- κρατολακρίμω: «αδιάβροχο». *Λακρίμω* (βλ. λ.).
- κρετινάκης: «ηλίθιος», < κοιν. *κρετίνος* < *cretino* (ΛΠ). Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη η λ. < γαλλ. *cretin*, με ιδ. σημ.
- κρετινού: «ηλίθια» (βλ. προηγ.).
- Λάγκα: «νερό» (I') *acqua* (ΛΠ). Η λ. δεν αποκλείεται να συνδέεται με *λάγκερος* ή *λάγκερο* «κρασί από τσίπουρα που αφού βραχούν με νερό ξαναπατιούνται» (Ζακ. Λεξ., 27-28), σε αντιδιαστολή με την αρχική της σημασία.
- λακρίμι: «κρεμμύδι», < *λάκριμο* (βλ. επόμ.).
- λάκριμο: «δάκρυ», *lacrima*.
- λακριμοβεκού: «τραγωδός». *Λάκριμο* (βλ. λ. προηγ.). *Βεκου* (βλ. λ. βέκιος).
- λακριμομουτσεμένη: «τραγωδία». *Λάκριμο* (=). *Μουτσεμένη* (βλ. λ. μουτσέβω).
- λακριμομουτσού: «τραγωδία» < *λακριμομουτσεμένη* (βλ. προηγ. λ.). *Μουτσου* < κοιν. *μουτσούνα* < βεν. *musona* «μάσκα» (sic, Μπαμπιν.), πρβλ. όμως τις λ. *musona* «μουτρωμένη» (Boerio). Επίσης το ΛΚΝ δίνει για τον όρο την ερμηνεία «αυτός που κάνει γκριμάτσες» (sic). Η λ. *μουτσούνια*, τα στη Ζάκυνθο σημαίνει «προσποίηση» (Ζακ. Λεξ., 32). Βλ. και λ. *μουτσέβω*.
- λακριμουτουμάνι: «βαριά συννεφιά». *Λάκριμο* (βλ. λ.).
- λακρίμω: «βροχή», < *λάκριμο* (=).
- λακριστό: «δάκρυ» < *λάκριμο* (=).
- λαρδάρω: «παχαίνω», < κοιν. *λαρδί* < λατ. *lardum* (ΛΚΝ), πρβλ. ιταλ. *lardo*.
- λατέρνα: «ψιμυθιωμένος κίναιδος», βλ. κοιν. *λατέρνα* < *laterna* (sic, Ανδρ.) και < *lanterna* (Μπαμπιν.) «λυχνάρι», ≠ στη μάγκ. η λ. με παρόμοια σημ. «γυναίκα κατάφορτη από μπιζού» (Ζάχος). Το βεν. αρχκ. *lanternin* «οπίσθια» (Boerio) πρέπει μάλλον να θεωρηθεί σύμπτωση. Σημ. άγν. στην Ιταλ.
- λατσοβεγγέρα: «εσπερίδα». *Βεγγερα*, βλ. κοιν. *βεγγέρα* (Ανδρ.) και *βεγκέρα* (Μπαμπιν.) «βραδυνή επίσκεψη», με κοινή ετυμολόγηση < *veggheria* (sic), ενώ το ΛΚΝ ετυμολογεί < διαλεκτ. *veggera*. Πρβλ. τοςκ. διαλ. *veggia* (DLI) και βεν. *vegia*, με ιδ. σημ.
- λατσοτέμπα: «καλοκαίρι». *Τέμπο* (βλ. λ.). *Λατός* «καλός» (Τσιγγ. γλωσσ.).
- λατσοφουτούνας: «τυχερός». *Φουρτούνα* < *fortuna* «τύχη, κακοτυχία» (Μπαμπιν.).
- λαφροτέστας: «άμυαλος». *Τέστα* (βλ. λ.).
- λεγκράκης: «εύθυμος», < κοιν./διαλεκτ. *αλέγρος* ή *αλέγκρος* < *allegro* «χαμογελαστός, κεφάτος» (Μπαμπιν., Ζακ. Λεξ. 8, Κορφ. 26).
- λερατζάρω: «διαβάζω, μελετώ», «ίσως < ιταλ. *leggere* με διπλή κωδικοποίηση (λέρα)» (sic, ΛΠ).

λέτι: «κρεβάτι», *letto*. Στον Μακρυγιάννη βρίσκουμε τη λ. *λέττο* «κιλλίβαντας» (Minniti 2007, α).

λέτρα: «επιστολή», ιταλ. *lettera* ή γαλλ. *lettre* (ΛΠ). Η λ. *λέττερα* < *lettera* απαντά στον Κριαρ. (Β', 59), με την ίδια σημ.

λετρα-κακακά: «τηλεγράφημα». *Λέτρα* (βλ. προηγ.).

λετρα-καραμπόλα: «αλληλογραφία». *Λέτρα* (βλ. λ.).

λετρα-πλερέζα: «απόδειξη ενοικίου». *Λέτρα* (=).

λετρα-σαίτα: «επείγουσα επιστολή». *Λέτρα* (=). *Σαίτα* (κοιν.) < λατ. *sagitta* «βέλος» (Μπαμπιν.).

λετρα-σημάδω: «συστημένο γράμμα». *Λέτρα* (=).

λετρόσταμπα: «γραμματόσημο». *Λέτρα* (=). *Στάμπα* (βλ. λ.).

λετρότεκνο: «ταχυδρόμος». *Λέτρα* (=).

λετσόνα: «μάθημα», *lezione*. Στην Κρήτη βρίσκουμε τον ό. *λετσιό*, η, με ίδ. σημ. (Κριαρ., Β' 59).

λίγκα: «γλώσσα», *lingua*, ως «ομιλία»· πρβλ. λήμμα *ροσόλω* ως «ανατομικό όργανο».

Λιμπερτά: προσων., «ελευθερία», < διαλεκτ. *λιμπερτά* < *libertà*. Η λ. στα Κύθηρα (Κριαρ., Β' 67) με την ίδ. σημ., ≠ στην Κρήτη και την Κύπρο ως «εξουσία, παροχή προνομίων» (αυτ.). Αξιοσημείωτο ιταλ. αρχ. *liberante*, «ο εκτίων πονή έτοιμος να αποφυλακιστεί» (*vocab.*). Ο όρος απαντά στη φράση *Εγώ η Λιμπερτά* (ΛΠ, 260).

λιμπερτόζος, -α: «ελεύθερος», < *λιμπερτά* (βλ. λ.).

λιμπερτώνω: «ελευθερώνω» < *λιμπερτά*.

λιμπρο ντ' όρο: «υπηρεσία σημάνσεως», *Libro d'oro* «βιβλίο καταγραφής των ευγενών» (Μπαμπιν.).

λίστρα: «ξυράφι», ίσως < *lisciare* (ΛΠ), «ισιώνω», πιθανώς και < *γλιστράω*.

λουγκίμια: «χορταρικά» (ΛΠ). Ο όρος ενδέχεται να είναι παραφθορά της λ. *λεγούμι* (πληθ. *λεγούμια*) < *legume* «όσπριο», η οποία απαντά και στον Κριαρ. (Β' 52).

λουμπίνα: «ομοφυλόφιλος», *colombina* (ΛΠ), η ετυμ. είναι λανθασμένη· πρόκειται για ρομ *lobhinii* (Πάσπ. 78) και *lubni* (Τριανταφυλλίδης 1963: 315) «πόρνη», γνωστό και στην ιταλ. αρχ. ως *lubinare* «κλέβω από τους καραμπινιέρους» (Mirab.). Πρβλ. ωστόσο *λουμπίνι* «αλουμίνιο» στο Τσιγγ. γλωσσ.

λούτσης: «ήλιος» < *λούτσι* (βλ. επόμεν.).

λούτσι: «φως», *luce*.

λούτσια: «θάλασσα», < *λούτσι* (ΛΠ). Πιθανότερα η λ. είναι παραφθορά της κοιν.

λούτσα «νερόλακκος» (< αλβ. *lucë*, βλ. Κριαρ., Β' 78).

λούτσικος: «φωτεινός», < *λούτσι* (βλ. λ.), πρβλ. *luccicare* «λάμπω».

λουτσολάκριμο: «κερί, πολυέλαιος». *Λούτσι* (=). *Λάκριμο* (βλ. λ.).

λουτοσολέτρα: «λογογραφισμός ηλεκτρικού». Λούτσι (=). Λέτρα (βλ. λ.).

λουτσόφατσα: «φωτογραφία». Λούτσι (=). Φάτσα (βλ. λ.).

Μακιάστρα: «σκόνη». Η λ. μάκκια «κηλίδα στα ρούχα» (Ζακ. Λεξ., 29) < *macchia* απαντά στη Ζάκυνθο· είναι πιθανότερο να πρόκειται για κοιν. *μακιγιάζ* < γαλλ. *maquillage*, επειδή παραδοσιακά το κάρβουνο χρησίμευε ως καλλυντικό ματιών. Βλ. και λ. *καρβονομακιάστρα*. Σημ. άγν. στην Ιταλ. *μάκκινωδιπλόροδα*: «μοτοσυκλέτα». *Μακίνο* < *μάκενα* (sic) *macchina* «μηχανή» (Ανδρ.), πρβλ. *μάκινα* (Ζάχος). *Ρόδα* (κοιν.) < βεν. *roda* «τροχός» (Μπαμπιν.). *Μάκκινα* «ηλεκτροκίνητη μηχανή» (Ζακ. Λεξ., 29).

μαντοτέμπο: «μέλλον». *Τέμπο* (βλ. λ.).

μαντονάνα: «ασήμαντος», άγν. έτυμ. (ΛΠ). Πρόκειται ίσως για *mantovana* «ριντό, κάλυμμα κουρτίνας», πρβλ. *mantoàne* (Boerio). Σημ. άγν.

μάρα: «θάλασσα», *mare*.

μαρινάρω: «ταξιδεύω», < *μαρίνα* < *marina* «θάλασσα» (sic) ή < *marinaio* «ναύτης» (ΛΠ), ορθότερα: *μαρίνα* «μικρό λιμάνι» (ΛΚΝ). Βλ. και προηγ.

μασκοντικιάζω: «κάνω το στραβό». *Μασκο* < κοιν. *μάσκα* < λατ. *masca* με την ίδια σημ. (Μπαμπιν.). *Ντικιάζω* < ρομ *ντικάβα*, *ντικιάβα* «φαίνομαι, βλέπω» (Τσιγγ. γλωσσ.).

μασκοντικού: «στραβή», < *μασκοντικιάζω*.

μασκούλης: «αντρικός», *maschile* «αρσενικός» (ΛΠ), πιθανώς με φωνητική επίδραση από γαλλ. *masculine*, με ίδ. σημ. Βλ. ωστόσο κερκ. *μάσκουλος* «είδος όπλου» (Κορφ., 115) και σύγκρ. με παλ. ιταλ. *màscolo* «αρρενωπός» (DLI) και διαλεκτ. *masculu* «άντρας», με κοινή έτυμ.

μάτα: «κατσίκια» (υβρ.), *matta* «τρελή» (ΛΠ), συγκρ. αρχκ. την παρόμοια λ. *isterica* 'υστερική', που παραπέμπει σε τυπική συμπεριφορά των ομοφυλοφίλων (*ristr.*). Ίσως και να πρόκειται για τη λ. *μάρτα*, ως παραφθορά του διαλεκτ. *μαρτίνα* «προβατίνα» (Κορφ., 114).

ματσιάρης: «έφορος», < *μάτσο mazzo* «δεσμίδα» (ΛΠ), ορθότερα: < *μάγκ. ματσό* «ματσωμένος, άτομο με πολλά λεφτά» (Ζάχος).

ματσομπερντεδόκοντο: «ταμείο». *Ματσο* < *ματσιάρης* (βλ. λ.).

ματσότσαρδο: «εφορία». *Ματσο* (βλ. λ. *ματσιάρης*).

μενάτω: «αυγή», *mattina* με αναγραμματισμό (ΛΠ), πιθανότερα πρόκειται για αναγραμμ. του γαλλ. *matin*. Αξίζει να σημειωθεί ότι Menato λέγεται κεντρικό πρόσωπο της βενετσιάνικης κωμωδίας του Ruzzante (16ος αι.)

μεντικένο: «φάρμακο», *medicina*, *medicamento* (ΛΠ), βλ. τη λ. *μέντικος* «γιατρός» στα Κύθηρα (Κασιμάτης, 56).

μεσοτζόρνα: «μεσημέρι». *Μεσο-* < *μέτζο-* (Ζακ. Λεξ. 31, Κορφ. 117) ιταλ. *mezzo*. *Τζόρνα* (βλ. λ.).

μιδράλι: «πολεμικό σκάφος», < γαλλ. mitraille (ΛΠ), ≠ μισδράλια «οπλοπολυβόλο», σύγκρ. mitraglia· η λ. και στον Μακρυγιάννη (βλ. Minniti 2007, α).

μιλιόνα: «χιλιάδα», milione «εκατομμύριο» ή mille «χιλιάδα» (ΛΠ), πρβλ. κοιν. μιλιούνια < milione (Μπαμπιν.).

μιλιονάρης, -ω: «εκατομμυριούχος» < μιλιόνα (βλ. προηγ.).

μινιστέρικο: «υπουργείο». Η λ. προέρχεται πιθανότερα από μινιστέρος (βλ. επόμ. λ.), με την προσθήκη κοιν. κατάληξης -ικο, παρά από ιταλ. minis-tero.

μινιστέρος: «υπουργός», < κερκ. μινίστρος (Κορφ., 118), με ίδ. σημ. Η λ. κατασκευάστηκε με επίδραση από ιταλ. ministero «υπουργείο». Βλ. και λ. πριμο-μινιστροπούρος.

μιντλανότα: «μεσάνυχτα». Νότα notte «νύχτα». Η λ. σχηματίστηκε κατ'αναλογία με το ιταλ. mezzanotte, με α' συνθ. το αγγλ. middle.

μιντλατζόρνα: «μεσημέρι». Τζόρνα (βλ. λ.). Πρβλ. τα λ. μεσοτζόρνα και μιντλανότα.

μιράκλι: «θαύμα», miracolo, < κοιν. μιράκολο.

μιρακλιάζω: «θαυμάζω» < μιράκλι (βλ. προηγ. λ.).

Μισινέζα: προσωνύμ., < σικελ. διάλεκτ. Missinisa, η κάτοικος της πόλης Messina (δηλ. Μεσσήνη).

μόκολα (και μόκο-σε): «σιωπή!», < κοιν. μόκο < moccio «βουβός» (sic) (ΛΠ), < βεν. moka (sic) «φλυαρία» ή ιταλ. «acqua in bocca» «σιωπή!» (Μπαμπιν.), < παλ. ιταλ. moco «τίποτα» (ΛΚΝ)

μολ: «νερό, υγρό», mollo «υγρό για μούλιασμα», molle «μουσκεμένος» (ΛΠ), ορθότερα: < βεν. molo «υγρό, μαλακό» (Boerio), το οποίο δίνει στα επτανησιακά ιδιώματα τα παράγωγα μολάδο «λυωμένο» (Κορφ., 119), μολιφικάντε «μαλακτικό» (Ζακ. Λεξ., 32) και την έκφραση α μόγιο (Κορφ., 119) < a molo, σύγκρ. ιταλ. ammollo «μούλιασμα». Το ρ. molliare (sic) απαντά στον Ανδριώτη, πρβλ. ωστόσο το ορθό ammolare στο ΔΛΙ. Δεν μπορεί να αποκλειστεί, τέλος, η προέλευση από Ρομανί mol (Πάσπ. 64) ή μολ (Τσιγγ. γλωσσ.) «κρασί».

μολόβαζο: «σταάμνα». Μολ (βλ. προηγ.). Βάζο (κοιν.) < vaso «δοχείο» (Μπαμπιν.).

μολοβισοσέρμελο: «νεροφίδα». Μολ (βλ. λ.). Βιβο < βίβα (βλ. λ.).

μολοκαπότα: «αδιάβροχο». Μολ (=). Καπότα (κοιν.) < capotta (sic) «χοντρό πανωφόρι με κουκούλα» (Μπαμπιν.), ορθότερο: cappotta «μακρύ γυναικείο πανοφόρι» (ΔΛΙ), σύγκρ. cappotto «παλτουδάκι ή καπελάκι γυναικείο» (ΛΚΝ), ≠ στη μάγκ. καπότα «προφυλακτικό, (μτφ.) άχρηστο άτομο» (Ζάχος).

μολόλετρα: «λογαριασμός καταναλώσεως νερού». Μολ (=). Λέτρα (βλ. λ.).

μολομαρινάρω: «ταξιδεύω με πλοίο». Μολ (=). Μαρινάρω (βλ. λ.).

- μολοντεπόζιτο: «βαρέλι». *Μολ* (=). *Ντεπόζιτο* (κοιν.) < *deposito* «δοχείο ή χώρος για αποθήκευση» (Μπαμπιν.).
- μολοτροτάρω: «ταξιδεύω δια θαλάσσης». *Μολ* (=). *Τροτάρω* (βλ. λ.).
- μολοφεροτροτατζού: «βαπόρι». *Μολ* (=). *Φέρο* (βλ. λ.). *Τροτατζου* < *τροτάρω*, με την προσθήκη ψευτοεπιθ. -τζου. Βλ. και προηγ. λ.
- μολοχοροχρόπρεσα: «καλοριφέρ». *Μολ* (=). *Πρέσα* (κοιν.) < *pressa* «μηχάνημα για τη σύνθλιψη ή το σιδέρωμα» (Μπαμπιν.).
- μόλτος: «πολύς, -ύ», *molto*. Η λ. *μολτιπλικάρω* < *moltiplicare* «πολλαπλασιάζω» απαντά μία φορά στον Κριαρ. (Β', 168).
- μολτοκαθίστρα: «καναπές», δηλ. «κάθισμα για πολλούς». *Μολτο* (βλ. προηγ.).
- μόμπιλο: «έπιπλο», *mobile*. Η λ. *μόμπιλε* < (*bene*) *mobile* στην Κρήτη με τη σημ. «κινητή περιουσία» (Κριαρ., Β' 170), πρβλ. όμως και *μομπίλια* < *mobilia* «οικοσκευή» (αυτ.).
- μομπιλογονντότεκνο: «ξυλουργός». *Μόμπιλο* (βλ. λ.).
- μομπιλοτζασάρω: «μετακομίζω». *Μόμπιλο* (=).
- μομπιλοτζάσιμο: «μετακόμιση», < *μομπιλοτζασάρω* (βλ. προηγ.). *Τζασάρω* < ρομ τζας «φεύγω» (ΛΠ).
- μομπιλότσαρδο: «επιπλοποιείο». *Μόμπιλο* (βλ. λ.).
- μοντερνίζω: «κάνω έρωτα με μοντέρνο τρόπο», βλ. κοιν. *μοντερνίζω* < *μοντέρνος* < *moderno* (Μπαμπιν.), σύγκρ. ισπ. αρχκ. *moderno* «αυτός που προσαρμόζεται εύκολα στις ερωτικές προτιμήσεις» (*modism*).
- μοντερνόπουρος: «γέρος παιδεραστής». *Μοντερνίζω* (βλ. λ.).
- μοντερνότεκνο: «νεαρός ομοφυλόφιλος». *Μοντερνίζω* (=).
- μόντος: «κόσμος», *mondo* «οικουμένη». Στην Κέρκυρα βρίσκουμε τον όρο *μοντονόβο* «τα θεάματα» (Κορφ., 113) < ιταλ. *mondo nuovo* ή βεν. *mon-donovo*, αλλά η σημ. αυτή είναι άγνωστη στην Ιταλική.
- μοντοτέρα: «υδρόγειος». *Μόντο* (βλ. λ.). *Τέρα* (βλ. λ.).
- μοντοχάλης: «ανθρωποφάγος». *Μόντο* (=).
- μορτάρω: «πεθαίνω», < *μόρτε* < *morte* «θάνατος» (Κορφ., 121), πρβλ. μάγκ. *μόρτης* «αλήτης», η οποία ετυμολογείται αφ' ενός < *mordace* «δηνκτικός, δριμύς» (Ζάχος), αφ' ετέρου < (*becca*) *morti* «νεκροθάφτης» (Μπαμπιν.). Και οι δύο εκδοχές είναι μάλλον ανακριβείς. Πιθανώς: < *morto* «άτομο που έχει απωλέσει τις δυνάμεις του, 'πτώμα', ακαμάτης», πρβλ. καλαβρ. διάλεκτ. *mortu*, *mortuni*, με ίδ. σημ. (*Accattatis*).
- μούμια: «υπερήλιξ», < *mumia* (sic, Ανδρ.), σύγκρ. το ορθό *mumia* «άτομο αφυδατωμένο, πολύ άσχημο» (DLI).
- μουςαντοβεστάρω: «μεταμφιέζω». *Βεστάρω* < κεφαλ. *βέστα* (βλ. λ. *βεστιτοσέντο*), πρβλ. τη λ. *travestito* «μεταμφιεσμένος», δηλ. «τραβεστί». Το α' συνθ. *μουςαντο* «μάσκα» προέρχεται από τη Ρομανί (Τσιγγ. γλωσσ.).

- μουνσαντοβεστίτα: «μεταμφίεση». *Βεστίτα vestita* μτχ. του *vestire* «ντύνω, ντύνομαι».
- μουνσαντομάκινα: «ξεγέλασμα». *Μάκινα*, απόδοση με ιταλ. λ. του κοιν. όρου *μηχανή* «τέχνασμα», πρβλ. *macchinare* «μηχανεύομαι». Για τη σημασία «όχημα», βλ. λ. *μακινοδιπλόροδα*.
- μουνσαντοπίος: «φαρισαίος». *Πίος* (βλ. λ. *καραπίος*).
- μουνσαντοφλουέντζα: «συνάχι». *Φλουέντζα* (βλ. λ.).
- μους-μάσκα: «μακιγιάζ». *Μάσκα* (βλ. λ. *μασκοντικιάζω*).
- μουτσέβω: «εξαπατώ», *mucciare* «περιπαίζω» (sic, ΑΠ), ορθότερα: < παλ. ιταλ. *mucciarsi* < γαλλ. *se mucier* «κρύβομαι, σεμνύνομαι» (DEDI). Βλ. και λ. *λακριμομουτσού*. Δεν αποκλείεται επίσης η ετυμ. από τη Τσιγγάνικη.
- μουτσεμένη: «Παναγία» (ΑΠ). Βλ. προηγ. λ.
- μουτσεμένος: «ξεγελασμένος», < *μουτσέβω* (βλ. λ.).
- μουτσέφτρα: «γραμμάτιο», < *μουτσέβω* (=).
- μπακολονελσονάκης: «ανάρχος». *Μπάκολο* (βλ. λ. *βάκολο*).
- μπακολοσαρμέλα: «κουπί». *Μπάκολο* (=).
- μπαλαντάρω: «ισοφαρίζω», < κοιν. *μπαλαντζάρω*, *μπαλάντζα* < βεν. *bilanza* ή ιταλ. *bilancia* (ΑΠ), πρβλ. τη μάγκ. λ. *μπαλαντζάρω* «ισορροπώ» (Ζάχος). Ίσως με επιδράσεις από την Αγγλ. ή τη Γαλλ. Στο *furbesco bilancia* ισοδυναμεί με «ερωτική πράξη στην οποία συμμετέχουν τρία άτομα» (Ferr.).
- μπαλεύω: «χοντραίνω», < *μπαλός* (βλ. λ.).
- μπαλοκάρινα: «αγελάδα». *Μπαλός* (=). *Καρινα* (βλ. λ.).
- μπαλολούτσι: «ηλεκτρικός γλόμπος». *Μπαλός* (=). *Λούτσι* (βλ. λ.).
- μπαλομούσκουλος: «μυώδης». *Μπαλός* (=). *Μούσκουλο* < *muscolo* «μυς» (ΑΠ), πρβλ. κοιν. *μούσκουλο* < *musculus* (Μπαμπιν.).
- μπαλόμπα: «χοντρέλω», < *μπαλός* (βλ. επόμ.).
- μπαλός: «χοντρές», ίσως < *μπάλα* < *balla* «μπάλα, δέμα» (ΑΠ), πιθανότερα: < ρομ *μπαρός* «μεγάλος» (Τσιγγ. γλωσσ.).
- μπαλοφουσφούσης: «ελέφαντας». *Μπαλός* (βλ. προηγ.).
- μπαλόφρισα: «μεγάλο ψάρι». *Μπαλός* (=).
- μπαλοχορχόρα: «βόμβας». *Μπαλός* (=).
- μπαλοχορχοριάζω: «βομβαρδίζω» (βλ. προηγ.).
- μπαλταλέτρα: «κλήση εισαγγελέως». *Λέτρα* (βλ. λ.).
- μπαρκοκαγιόρης: «αξιωματικός ναυτικού». *Μπαρκο* < κοιν. *βάρκα* < *barca* (ΑΠ), πιθανότερα: < *μπαρκάρω* < *imbarcarsi* (Μπαμπιν.).
- μπαρκομάστορας: «εφοπλιστής». *Μπαρκο* (βλ. προηγ.). *Μάστορας* < λατ. *magister* (Μπαμπιν.).
- μπαρκόσκυλος: «ναυτικός». *Μπαρκο* (βλ. λ. *μπαρκοκαγιόρης*).
- μπαροβάκολο: «μεγάλο πλοίο». *Μπαρο* (βλ. λ. *μπαλός*). *Βάκολο* (βλ. λ.).
- μπαρόγουστα: «ώρα». *Μπαλός* (βλ. λ.). *Γούτσα* (βλ. λ.).

- μπαρόκαρη: «αγελάδα». Μπαλός (=). Κάρο (βλ. λ.).
- μπαρολακρίμω: «καταγιδα». Μπαλός (=). Λάκριμο (βλ. λ.).
- μπαρόντουρος: «αδυνατός». Μπαλός (=). Ντούρο (βλ. λ.).
- μπατιστάκης: «καμαριέρης», < Battista, πρόκειται για «δημοφιλές προσωνύμιο οικονόμου» στην Ιταλία (DLI).
- μπερθοζόρνα: «γιορτή». Τζόρνα (βλ. λ.). Το α' συνθ. από το αγγλ. birth.
- μπερντοτεζόρο: «θησαυρός». Τεζόρο (βλ. λ.).
- μπίσελμα: «ύπνος», < μπισέλω (βλ. λ.).
- μπισελογυνιάζω: «πεθαίνω». Μπισέλω (=).
- μπισελόγυφος: «νεκρός» (βλ. προηγ. λ.).
- μπισέλω (και πισέλω): «κοιμάμαι», ίσως < appisolarsi (DLI) «αποκοιμιέμαι».
- μπισέντα: «κρεβάτι», < μπισέλω (βλ. προηγ.).
- μπισκοτότεκνο: «φαντάρος». Μπισκότο (κοιν.) < biscotto (Μπαμπιν.).
- μπλαβαίζω: «μαυρίζω», < κοιν. μπλαβίζω < μπλάβος (βλ. λ.).
- μπλαβομποντού: «χολέρα». Μπλάβος (βλ. επόμ. λ.).
- μπλάβος: «γαλανός», < βεν. blavo (Μπαμπιν.) και < παλ. ιταλ. blavo (ΛΚΝ) «μαύρος», ορθότερα: < παλ. ιταλ. biano < προβηγγ. blau «αγαλάζιο ανοικτό» (DLI).
- μπόνος: «θείος», buono «καλός». Σημ. άγν. στην Ιταλ.
- μπορντέλο: «πορνείο», < bordello (βλ. όμως και μsn. μπονρδέλο < βεν. bordelo, ΛΚΝ). Η λ. βρίσκεται στη φράση που να σε δω δούλα στο μπορντέλο της Μπρίλης! (ΛΠ, 188).
- μπουζκροκέτα: «παγάκι». Κροκέτα (κοιν.) crocchetta (ΛΠ), ωστόσο βλ. < γαλλ. croquette (Μπαμπιν.).
- μπουνιά: «πατάτα», < βεν. bugna «γροθιά» (ΛΠ), πρβλ. < ιταλ. bugna (Μπαμπιν., Ανδρ.), ορθότερα: pugno < λατ. pugnus (DLI). Η λ. bugna < λατ. bunia ανήκει στα ιδιώματα και σημαίνει «καλάθι». Σημ. άγν. στην Ιταλ.
- μπουργκάντε: «κλύσμα», purgante «καθαριστικό». Ο τ. πουργκάντε στη Ζάκυνθο (Ζαχ. Λεξ., 44).
- μπουρόπιτα: «δίσκος μουσικής». Πίτα, < pitta (Μπαμπιν.).
- μπουτ-γκρατσιόζο: «ευχαριστώ». Γκρατσιόζος, από παραφθορά της λ. grazie με την προσθήκη επιθ. -όζος πρβλ. γκρατσιώζος < grazioso «χαριτωμένος» στην Κεφαλ. (Kremer, 221).
- μπουτόνι: «κουμπί», < bottone (ΛΠ), ωστός η κοιν. λ. μπουτόν, στην οποία πα-
ραπέμπει το ΛΠ, είναι μεταφορά της γαλλ. bouton (Μπαμπιν.).
- μπρατελιάζω: «βάζω χέρι», < μπρατέλο (βλ. επόμ.).
- μπρατέλο: «χέρι», < μπράτσο < βεν. braccio ή ιταλ. braccio (ΛΠ). Η ετυμ. εί-
ναι αβέβαιη. Ας συγκριθεί η λ. με τους όρους bratto «τρόπος κωπηλασίας
με ένα μόνο χέρι» (DLI) και bretella «τιράντα». Το προσωνύμιο bratello,

με το οποίο οι Βενετοί αποκαλούν τους Δαλματούς που διαμένουν στην πόλη τους (Boerio), φαίνεται ασύνδετο με τον όρο μας.

μπρατελογωνιά: «μασχάλη». Μπρατέλο (βλ. λ.).

μπρατελοκουκούλα: «γάντι». Μπρατέλο (=). Κουκούλα, < λατ. *cuculla* «κάλυμμα της κεφαλής» (Μπαμπιν.).

μπρατελοστάμπα: «επωμίδα». Μπρατέλο (=). Στάμπα (βλ. λ.).

μπρικέτο: «καμινέτο», < *bricco* «μπρίκι» (ΑΠ). Παρατηρούμε ότι στην ιταλ. η λ. προέρχεται από τουρκ. *ibrik* (DLI), με ιδ. σημ.

Νάκα: «άνευ, χωρίς» (ΑΠ). Πρόκειται ίσως για σύνδ. νιάνκα «ούτε καν» (Ζαχ.

Λεξ., 37) < *peanche* ή για την έκφραση *un'acca* «τίποτε απολύτως» (DLI).

νατούρα: «φύση», *natura*. Η λ. απαντά και σε μεσαιωνικά κείμενα με την ιδ. σημ. (Κριαρ., Β' 216).

νέρος: «μαύρος», *nero*.

νιόβα: «χιόνι», *neve* (ΑΠ). Ο όρος είναι μάλλον ασύνδετος με την κερκ. έκφραση *ντα νιόβα* «εκ νέου» (Κορφ., 140 και Σελλά, Καμαρούδης 1998: 189), < *di puono*.

νιοβάρω: «χιονίζω», < νιόβα (βλ. προηγ. λ.).

νόβος: «κακινούργιος», ιταλ. *puono*, πιθανότερα όμως < κερκ. *νόβο* ή < βεν. *pono*, με την ιδ. σημ. Το επίθ. στην κερκ. έκφραση *μοντονόβο* (βλ. και λ. *μόντος*).

νοβοφένι: «εφημερίδα». Νόβος (βλ. προηγ.).

νταρα-φίβρα: «υποθερμία». Ντάρα (κοιν.) < *tara* «απόβαρο» (ΑΠ), ετυμ. αβέβ.

Φίβρα (βλ. λ. *φίβρος*).

ντερεσάρω: «ενδιαφέρομαι», *interessarsi*, πρβλ. *ντερέσο* < *interesse* (sic) «το συμφέρον» (Ζάχος).

ντέσκα: «Γερμανία», από το επίθ. *tedesco*, -a «γερμανός, -ίδα».

ντιβόρσα: «διαζύγιο», *divorzio*. Βλ. και λ. *ντιβορσάρω*.

ντιβορσαρισμένος: «χωρισμένος», < *ντιβορσάρω* (βλ. επόμ.).

ντιβορσάρω: «παίρνω διαζύγιο», *divorziare*, ίσως με φωνητική επίδραση από γαλλ. *divorcer* ή αγγλ. *divorce*, ενώ δεν αποκλείεται η γενικευμένη επίδραση που ασκεί η μετάβαση [z > s] επί των επτανησ. ιδιωμ. και η οποία αποτελεί γνώρισμα της βεν. διαλέκτ. (βλ. Σελλά, Καμαρούδης 1998: *passim*).

ντόπα: «μετά», *dopo*.

ντοπα-κοντροτζόρα: «μεθαύριο». Ντόπα (βλ. προηγ.). Κόντρα (βλ. λ.). Τζόρα (βλ. λ.).

ντοτόρης: «γιατρός», < *dottore* (ΑΠ), βλ. διάλεκτ. *ντοτόρος* (Μπαμπιν.) και *ντετόρος* (Ζαχ. Λεξ., 37).

ντούρα (λιάνρω): «η σκληρή καλιαρνή» (ΑΠ), δηλ. η προχωρημένη μορφή αυτής της αργκό. Βλ. και λ. *ντούρος*.

ντουραμόλ: «βιτριόλι», *acquaforte* (ΑΠ). Ντούρος (βλ. λ.). Μολ (βλ. λ.).

ντουρανάσμα: «κουράχιο». Ντούρος (=).

ντουράζω: «σκληραίνω», < ντούρος (=).

ντούρος: «σκληρός», βλ. κοιν. ντούρος < *duro* (Μπαμπιν.), πρβλ. τη σημ. «άκαμτος» στα μάγκ. (Ζάχος), η οποία αναφέρεται στον βίο και τον προσωπικό χαρακτήρα και μοιάζει με ιταλ. αρχγ. *duro* «κληστής, συμμορίτης» (Mirab.)· αναφέρουμε επίσης τις χρονικές σημ. «στέρεος» και «διαρκής», που η λ. παρουσιάζει στις διαλέκτ. (Ζακ. Λεξ., 38). Σημασίες γνωστές στην Ιταλ.

Ξενοκουτζίνος: «εξάδελφος». Κουτζίνος (βλ. λ.).

ξπλίκα: «εξήγηση» *esplicare* (ΛΠ). Βλ. και λ. *εξπλικάρω*.

Όκι: «αφτί», *occhio* «μάτι».

οκιάζω: «ακούω», < όκι (βλ.).

οκιαστή: «ακουστική», < όκι (=).

οκιολούης: «λλαγός». Οκιο < όκι (=).

όλια: «ελιά» < όλιο (βλ. επόμ.).

όλιο: «λάδι», *olio*.

ολιοκοέν: «σαπούνι». Όλιο (βλ. λ.). Κοέν: γνωστό εβραϊκό επίθετο (ΛΠ).

ολιοπάγκρο: «μπριγιόλ». Όλιο (βλ. λ.).

ολιοροκανατζίδικο: «ελαιοτριβείο». Όλιο (=).

ούλτιμο: «τελευταίος», < λούρτιμο (Ζακ. Λεξ., 28) «τελευταίος» < ιταλ. *ultimo* και διαλεκτ. *urdemo* (Altamura), με συνεκφορά του άρθρου l'. Η λ. βρίσκεται και στα μάγκ., με τη σημ. «στο τέλος» (Ζάχος).

οφισιόζος: «αξιωματικός», *officioso* (ΛΠ). Η λ. αποτελείται από (< λατ.) οφίκιο ή (< ιταλ.) οφίτσιο «αξιωμα» (Μπαμπιν.) και αρχγ. κατάλ. -όζος. Η σωστή λ. για τη συγκεκριμένη έννοια είναι *ufficiale*.

οφισόφτερο: «αξιωματικός αεροπορίας». Οφίτσο < οφισιόζος (βλ. προηγ.).

Πακέτο: «δέμα, όγκος (με σεξουαλικό υπαινιγμό)», βλ. κοιν. πακέτο < *pacchetto*, πρβλ. μάγκ. *πακέτο* (ίδια σημ.) (Ζάχος).

παλόμπα: «κίθαρα», αβέβ. ετύμ., ίσως < *palombo* «είδος μακρόστενου ψαριού» (DLI).

παντόφλα: «πορτοφόλι», < αρχγ. *pantofola* (Ferr.) με ίδ. σημ. Βλ. κοιν. παντόφλα < ιταλ. *pantofola* (Μπαμπιν., ΑΚΝ) ή παλ. ιταλ. *pantufola* (ΑΚΝ).

παντοφλού: «τσέπη», < παντόφλα (βλ. προηγ. λ.).

παποροσκούπιδο: «υπόλειμμα ναυαγίου». Παπορο < βαπόρι (βλ. λ.).

πάρτα: «μερίδιο», *parte*.

παρτιζανότεκνο: «καταδρομέας». Παρτιζανο < κοιν. παρτιζάνος < *partigiano* (ΛΠ). Η λ. πράγματι ήλθε στη ΝΕ από ιταλ. *partigiano* μέσω γαλλ. *partisan* (Μπαμπιν.).

- παρτικουλάρης: «ιδιώτης», *particolare* «αδιαίτερος».
- πάρτιτο: «κομμάτι», *partito* «κομμάτι» (ΛΠ). Η ετυμ. του ΛΠ, με μετακύληση του τόνου [à > ì], δεν είναι πειστική. Πρόκειται προφανώς για συνάντηση της λ. πάρτα (βλ. λ.) με ιταλ. κατάλ. -ito.
- παρτσινέβα: «πατρόνα», < διαλεκτ. παρτσινέβελο < βεν. *parcenevole* «συνιδιοκτήτης» (ΛΠ), ορθότερα: «συνιδιοκτήτης каравиού» (Boerio).
- παρφομόφλορο: «ευωδιαστό λουλούδι». Παρφομο Φλορο < φλόρι (βλ. λ.).
- πασαρέλα (της λατσοσύνης) «καλλιστεία», < *passerella* (ΛΠ), η κοιν. πασαρέλα ωστόσο < γαλλ. *passerelle* (Μπαμπιν.).
- πασιόζα-τζόρνα: «χτες, περασμένη μέρα». Πασιόζα (βλ. επόμ. λ.). Τζόρνα (βλ. λ.).
- πασιόζος: «περασμένος», < *passare* «περνά».
- πεκουλιάζομαι: «τσιγκουνεύομαι», < πεκούλης (βλ. επόμ. λ.).
- πεκούλης: «τσιγκούνης», πιθανώς < αρχκ. *pecogna* «χρήμα» (Ferr.) < ιταλ. *pecunia*, λ. η οποία αποτελεί αντιδάνειο από μεσν. πεκούλιον, με την ίδ. σημ. (DEDI).
- περασίονα: «εγχείριση», *operazione*, με φωνητική παραμόρφωση. Ας επισημανθεί ότι ο όρος *operazione* σε συγκεκριμένο περιβάλλον παραπέμπει στη χειρουργική εγχείριση για την αλλαγή φύλου.
- περλογκοκάδα: «στρείδι». Περλο < πέρλα < *perla* «μαργαριτάρι» (Μπαμπιν.).
- πετσοβονού: «κάλος». Πετσο < πέτσα < *pezza* «κομμάτι πανί για τύλιγμα» (ΛΚΝ).
- πίκολος: «μικρός», *piccolo*.
- πιλότα: «μαξιλάρι», *pillotta* «μπάλα» (ΛΠ), αβέβ. ετυμ., πιθανότερα: < αγγλ. *pillow*, με την ίδια σημασία.
- πιπίλας: «αγαπητός», < κοιν. πιπιλίζω < *pipilare* (sic, ΛΠ, Μπαμπιν.). Το ηχομim. ρ. *pipilare* σημαίνει όμως «τιτιβίζω» (DLI). Και οι δύο σημ. άγνωστες στην Ιταλ.
- πιπιλογατούλης: «τρυφερός εραστής». Πιπιλο < πιπίλας (βλ. προηγ.).
- πισελάκης: «μαχμουρλής», < πισέλω (βλ. λ. μπισέλω).
- πισελιάζω: «νανουρίζω», < πισέλω (=).
- πισελοκαπνιάζομαι: «ονειρεύομαι». Πισέλω (=).
- πισελοκαπνόραμπα: «όνειρο». Πισέλω (=).
- πισελοκάσελο: «κρεβάτι». Πισέλω (=). Κάσελο < ιταλ. *casella* < *cassella* (sic, Μπαμπιν.), ορθότερα: < βεν. *cassèla* «κιβώτιο» (Boerio).
- πισελοκουλουμποριάζω: «πεθαίνω». Πισέλω (βλ. λ.).
- πισελομούγκρισμα: «ροχαλητό», < πισελομονυρώ (βλ. λ.).
- πισελομονυρού: «ροχαλητό» (βλ. επόμ.).
- πισελομονυρώ: «ροχαλίζω». Πισέλω (=).
- πισελονισεστέ: «πιτζάμα». Πισέλω (=).

πισελόπλακα: «κρεβάτι». *Πισέλω* (=).

πισελοριλάρω: «κάνω υπνοθεραπεία». *Πισέλω* (=). *Ριλάρω* (βλ. λ.).

πισελόσολο: «υπνωτικό». *Πισέλω* (=). *Σόλο* (βλ. λ.).

πισελόφλοκο: «υπνωτικό». *Πισελο* (=). *Φλοκο* (βλ. λ. *φλόκι*).

πισκετόγοντσα: «δευτερόλεπτο». *Πισκετο*, πιθανώς < σαρδηνιακή *αργκ. pischeddu* «ο νεαρός ομοφυλόφιλος» (Ferr.). *Γούτσα* (βλ. λ.).

Πιτσούν—σίτι: τοπών., «Περιστέρι». *Πιτσούν* < κοιν. *πιτσούν* < *piccione* «μικρό περιστέρι» (Μπαμπιν.), στη μάγκ. «χαϊδευτική επίκληση που σημαίνει 'περιστεράκι'» (Ζάχος).

πλανάρω: «ισιώνω», *planare* (sic, ΛΠ): < *πλάνη* «εργαλείο για τη λείανση του ξύλου» < λατ. *plana* (Μπαμπιν.). Τα ρ. της Ιταλ. για τη συγκεκριμένη πράξη είναι *spianare* ή *piallare*.

ποετολακριμάω: «μοιρολογώ», < *ποετολακρίμι* (βλ. λ.).

ποετολακρίμι: «μοιρολόι». *Ποετο*, *poeta* «ποιητής» (ΛΠ). *Λακριμι* (βλ. λ. *λάκριμο*).

ποετολακριμιάζω: «μοιρολογώ», < *ποετολακρίμι* (=).

ποετολακριμιάσμα: «μοιρολόι», < *ποετολακριμιάζω* (=).

ποετολακρίμω: «μοιρολογίστρα», < *ποετολακρίμι* (=).

πομπίνω—φραπέ: *Πομπίνο*, (χυδ.) *rompino* (DLI), με την ιδ. σημ.

ποντοζώνη: «μεζούρα». *Πόντος* (κοιν.) < βεν. *ponto* «εκατοστό» (ΛΠ, Μπαμπιν.).

ποπιλόμπονσο: «λεωφορείο». *Πόπιλο* (βλ. επόμ.).

πόπολο (και *πόπιλο*): «λαός», < διαλεκτ. *πόπολο* < *popolo* (Μπαμπιν.). Για το ΑΚΝ η λ. είναι της λαϊκής ή της λογοτ. γλώσσας.

Πορτοφίνο: τοπων., «νοσοκομείο», < *Portofino*, δημοφιλές κατά τη δεκαετία του '60 παραθαλάσσιο θέρετρο κοντά στη Γένοβα. Η λ. βρίσκεται στη συνηματική έκφραση *Διακοπές στο Πορτοφίνο*, η οποία σημαίνει «νοσηλεία στο νοσοκομείο», με προφανή σκαμπτική χροιά.

πουροκουμάντο: «στρατηγείο». *Κουμάντο* (βλ. λ. *κομαντάρης*).

πουροκουμάντος: «στρατηγός». *Κουμάντος* (=).

πουτανοκονσόμης: «άσχημος». *Πουτάνα* < *puttana* (Μπαμπιν.). *Κονσόμης* < κερκ. *κονσούμο* «κατανάλωση» (Κορφ., 91), *πρβλ.* επίσης κοιν. *κονσοματιόν* < γαλλ. *consommation*, με τη γνωστή συνδύωση.

πρέσα: «πίεση», *pressa* (ΛΠ), ορθότερα: *pressione*, *πρβλ.* *πρέσα* < *pressa* «μηχανή για σύνθλιψη» (Μπαμπιν.).

πρεσάρω: «πιέζω», < *πρέσα* (βλ. προηγ.).

πρεφάρι: «γούστο», αγγλ. *prefer* ή ιταλ. *preferire* (ΛΠ).

πριβάτος (και *πριβέτος*): «διοικητής», < διαλεκτ. *πριβάτος* «ιδιωτικός» (ΛΠ).

Πρόκειται πιθανότερα για την ιταλ. λ. με φωνητική επίδραση από γαλλ. *priné*, με ιδ. σημ. Σημ. άγν. στην Ιταλ.

πριβομπάκολο: «κότερο». *Πρίβος* (βλ. *επόμ.*). *Μπάκολο* (βλ. λ. *βάκολο*).
πρίβος: «δικός μου», < *πριβέτος* (βλ. λ.): το επίθ. *privo* στην Ιταλ. λειτουργεί
 ως στερητικό.
πρίμα-ράμπα: «θεατρική πρεμιέρα». *Πρίμος* (βλ. λ.).
πριμάτσος: «πρωθυπουργός», < *πρίμος* και κατάλ. -άτσος < -ace (=).
πρίμος: «πρώτος», < *πρίμος* < λατ. *primus* (Μπαμπιν.).
πρίμος-μινιστροπουρός: «πρωθυπουργός». *Πρίμος* (=). *Μινιστέρος* (βλ. λ.).
πριμοσφαιριάζομαι: «μπαίνω στην πρώτη γραμμή του καβγά». *Πρίμος* (=).
προπισελιάζω: «νυστάζω». *Πισέλω* (βλ. λ. *μισιέλω*).
προπισελού: «νύστα», < *προπισελιάζω* (βλ. προηγ.).

Ρετάλι: «φτηνό, ασήμαντο», βλ. κοιν. *ρετάλι* < *ritaglio* «υπόλειμμα, τιποτένιος»
 (Μπαμπιν.), πρβλ. την ιδ. σημ. στη μάγκ. (*Ζάχος*). *Σημ. άγν.*
ρεταλόκαπα: «φτηνή αγαθοεργία», *ρετάλι* + *κάπα* (ΛΠ). *Ρετάλι* (βλ. προηγ.).
Κάπα (βλ. λ. *καπολακρίμω*).
ρετάρω: «χάνω», ίσως < *ridare* «εξανδίνω» (ΛΠ), ορθά: < *arreturare* «οπισθο-
 χωρώ, υποχωρώ» (DLI), ≠ στη μάγκ. «δυσκολεύομαι στην ομιλία», < *ritard-*
do «αργοπορία, βραδύτητα» (*Ζάχος*). Το ΑΚΝ ετυμολογεί < γαλλ. *retard*.
ριλάρω: «αναπαύομαι», < αγγλ. *relax* ή ιταλ. *rilassare* (ΛΠ).
ριντάρισμα: «γέλιο», < *ριντάρω* (βλ. *επόμ.*).
ριντάρω: «γελάω», *ridere*.
ρομπολούνι: «μπουρνούζι», < *roba* (ΛΠ), βλ. κοιν. *ρόμπα* «πρόχειρο ένδυμα» <
 ιταλ. *roba* < παλ. γαλλ. *robe*. *Σημ. άγν. στην Ιταλ.*
ροσόλι: «σάλιο», βλ. κοιν. *ροζόλι* < *rosolio* «λικιέρ» (Μπαμπιν.).
ροσολιμαντέ: «γλείψιμο». *Ροσόλι* (βλ. προηγ.).
ροσόλω: «γλώσσα (ανατομικώς)». (Βλ. *ροσόλι*). Πρβλ. και λ. *λίγκα*.
ρούνα: «αστυνομικός», *runa*, επειδή «οι Ρούνιοι σαν λαός δεν ήταν συμπαθείς
 στην Ιταλία» (sic, ΛΠ). Απλούστερα, η λ. ίσως < επτανησ. *ρούνιας* «ξεπε-
 σμένος» (Ζακ. Λεξ., 47), που ισοδυναμεί με τον ελλ. όρο (μτφ) «ψωριάρης»
 και προέρχεται από ιταλ. *rogna* «ψώρα»: η ανασηματοδότηση «αστυνομι-
 κός» γίνεται εύκολα αντιληπτή, όταν αναλογιστεί κανείς τη σημ. «μπελάς»
 που η λ. έχει στην ιταλ. αργκ. (Mirab.).
ρουνόλετρα: «αστυνομική κλήση». *Ρούνα* (βλ. προηγ.). *Λέτρα* (βλ. λ.).

Σάγκο: «αίμα», *sangue*. Η λ. και στις διαλέκτ. (Ζακ. Λεξ., 47) με αλλαγή γέ-
 νους (*σάγκος*).
σαγκοσφουγγάρα: «συκώτι». *Σάγκο* (βλ. προηγ.).
σαλμουδέλες: «σαχλαμάρες» (ΛΠ), ίσως < ιταλ./βεν. *salmo* «ψαλμωδίες, ψαλ-
 μοί» (Boerio).
σάντης: «άγιος», *santo* (ΛΠ).

σβέλτα: < κοιν. σβέλτος < svelto «γρήγορος» (Μπαμπιν.), σύγκρ. χυδ. *sveltina* «σύντομη ερωτική πράξη» (DLI). Η λ. απαντά στην έκφραση *κόρη τζας-μπαν και σβέλτα* (ΛΠ, 260).

σεκρέτης: «μυστικός», *segreto*.

σεκρέτι: «μυστικό», (ουσ.) *segreto*.

σεκρετοδουλιά: «μυστικισμός». *Σεκρέτι* (=).

σεκρετοχάλεμα: «Μυστικός Δείπνος». *Σεκρέτι* (=).

σεμελόκαρνος: «ταύρος». *Κάρνο* (βλ. λ.).

σιδεροκαρνού: «σχάρα». *Κάρνο* (=).

σιδερόκαρο: «αμαξοστοιχία». *Κάρο* (βλ. λ.).

σιελοκαπιτζίλα: «συννεφιά». *Σιέλος* (βλ. λ.).

σιελοκουελοφλοκού: «βροχή». *Σιέλος* (=). *Φλοκου* (βλ. λ. *φλόκι*).

σιέλος: «ουρανός», *cielo* (ΛΠ), πιθανότερα όμως < βεν. *cielo*, με [c > s] (βλ. σχετικά Boerio: 12).

σιέλος: «γαλάζιος» (βλ. προηγ.).

σιριόζος: «σοβαρός», (σκόπτ.) *serio* (ΛΠ), με ενδεχόμενη επίδραση από αγγλ. *serious*, πρβλ. το ταυτόσημο επίθ. *serioso* (DLI).

σκαμπόλι: «κουρέλι», *scampolo* «ρετάλι» (ΛΠ), με μετακύλιση του τόνου [ã > ò] και αλλαγή γένους (βλ. Minniti 2007, β).

σκαμπολιάρης: «κουρελιάρης», < *σκαμπόλι* (βλ. προηγ.).

σκέτος: «ικανότατος», < κοιν. σκέτος < *schietto* «αμιγής» (Μπαμπιν.): ο όρος στην έκφραση *σκέτος καπρικεντές* (ΛΠ)· βλ. και στη μάγκ. με την ιδ. σημ. (Ζάχος).

σκουλαμεντόζος: «μυξιάρης», < *σκουλαμέντο* < *scolamento* «ροή» (Μπαμπιν.), σύγκρ. την ταυτόσημη λ. *scolo* «γονόρροια» (DLI).

σκουλαμέντοσημα: «συνάχι». *Σκουλαμέντο* (βλ. προηγ.).

σκούρο: «χιλιάρικο», *scuro* «λόγω χρώματος του χαρτονομίσματος» (ΛΠ), βλ. κοιν. *σκούρος* < *oscuro* «σκοτεινός» (Μπαμπιν.), ≠ *σκούρα* στη μάγκ. με την έννοια «κατάσταση δύσκολη» (Ζάχος). Σημ. άγν. στην Ιταλ.

σκουροφιογούρα: «ίσκιος». *Σκούρο* (βλ. προηγ.). *Φιογούρα* (κοιν.) < *figura* «μορφή» (Μπαμπιν.).

σκριβί: «γραφή», < *σκριβάρω* (βλ. επόμ.).

σκριβάρω: «γράφω», *scrivere*.

σκριβοκαλάμι: «μολύβι, στυλό». *Σκριβο* < *σκριβάρω* (βλ. λ.).

σκριβομακίνα: «γραφομηχανή». *Σκριβάρω* (=). *Μάκινα* (βλ. λ. *μακινοδιπλόροδα*).

σόγι: «ήλιος», *sole* (ΛΠ).

σογιάρω: «φωτίζω», < *σόγι* (βλ. προηγ.). Ίσως πρόκειται για γαλλ. *soleil*.

σοδομολού: «σαμπάνια». *Σόδα* (κοιν.) < *soda* (Μπαμπιν.). *Μολου* (βλ. λ. *μολ*).

σοδόσαλο: «αφρόλουτρο». *Σόδα* (βλ. προηγ.).

σολνταμπάκολο: «πολεμικό σκάφος». Σολντα < σολντάτης (βλ. επόμε.). Μπακο-
λο (βλ. βάκολο).

σολντάτης: «στρατιώτης», < διαλεκτ. σολδάτος, σολντάδος (και οι δύο τ. στο

ΙΑΝΕ) < *soldato*· πρβλ. τον όρο στον Μακρυγιάννη (Minniti 2007, α).

σολντατόκνυλο: «στρατιωτική θητεία». Σολντάτης (βλ. λ.).

σολντατομπουλουνκόσπιτο: «στρατώνας». Σολντάτης (=)

σολντατοντόρης: «στρατιωτικός γιατρός». Σολντάτης (=). Ντοτόρης (βλ. λ.).

σόλο: «μόνος», βλ. κοιν. σόλο < *solo* «χωρίς συνοδεία» (Μπαμπιν.), ορθότερα: <
assolo (ή *a solo*) «μουσικό κομμάτι που εκτελείται από μία φωνή ή ένα όρ-
γανο, ατομική επίδοση» (DLI), πρβλ. την ίδ. σημ. «μονωδία» στη μάγκι-
κη (Ζάχος).

σολοντάτης: «εργένης». Σόλο (βλ. λ.).

σολοπενσού: «μοναξιά». Σόλο (=). Πενσου < πενσάρω (βλ. λ.).

σολότεκνο: «εργένης». Σόλο (=).

σολοφλοκιάζω: «αυνανίζομαι». Σόλο (=). Φλοκιάζω < *φλόκι* (βλ. λ.).

σόπιτα: «γρήγορα», < σόπιτος (βλ. λ.).

σοπιτιάζω: «βιάζομαι», < σόπιτος (βλ. επόμε.).

σόπιτος: «γρήγορος», < σούμπιτος < *subito* «αιφνίδιος, ταχύς» (Μπαμπιν.).

σουβάφατσα: «μακιγιάζ». Φάτσα (βλ. λ.).

σουβαφατσιάω: «μακιγιάρω έντονα», < σουβάφατσα (βλ. προηγ.).

σούκρα-βεριτά: «καθαρή αλήθεια». Βεριτά (βλ. λ.).

σούστα: «νεύρο», βλ. κοιν. σούστα «ελατήριο» < *susta* (Μπαμπιν.): ο όρος και
στη βεν., με ίδ. σημ. (Boerio), ≠ πρβλ. «ευκίνητο άτομο» στη μάγκ. (Ζάχος).

σουστόκωλο: «λιμουζίνα». Σούστα (βλ. λ.).

σουστοραμπού: «μπριόζα». Σούστα (=).

σπάλα: «κόκκαλο», βλ. κοιν. σπάλα < *spalla* «ωμοπλάτη» (Μπαμπιν.).

σπαλοζούμι: «μεδούλι». Σπάλα (βλ. προηγ.).

σπικραμέντο: «ομιλία», *spreccamento* (ενν. *di fiato*) δηλ. «ξοδεύω την ανάσα
μου» άρα, όπως ερμηνεύει ο Πετρ. (ΑΠ), «ομιλώ στο κενό». Είναι πιθα-
νό να πρόκειται για τον συνδυασμό των παραπάνω και του κοιν. σπικάρω
«ομιλώ» < αγγλ. *speak* (Μπαμπιν.), με παρεμβολή συμφώνου και προσθή-
κη ιταλ. κατάληξης -*mento*.

στακοζά: «έτσι». Ο όρος αποτελείται από ψευδοεπίθ. στα + ψευδοεπίρρ. *cosà*, το
οποίο εμφανίζεται στην Ιταλ. μόνο στον ιδιωματισμό *così cosà*, δηλ. «έτσι
κι έτσι» (βλ. *così* στο DLI).

στάμπα: «σήμα, σημαία», βλ. κοιν. στάμπα < *stampa* «σφραγίδα, αποτύπωμα»
(Μπαμπιν.), πρβλ. στη μάγκ. σταμπάρω «βάζω σημάδι, αναγνωρίζω αυτόν
που ψάχνω» «σφραγίζω» (Ζάχος). Σημ. άγν.

σταμποδοζούλα: «σημαία, λάβαρο». Στάμπα (βλ.).

σταμπότεκνο: «σημαιοφόρος». Στάμπα (=).

στανάκα: «καθόλου», με ψευδοεπίθ. στα + νάκα (βλ. λ.). Βλ. επίσης παρόμοιο λ. *τανέκα*.

σταπίκολα: «λίγο», με ψευδοεπίθ. στα + πικολα (< *πίκολος*), (βλ. λ.).

σταρόσουπα: «τραχανάς». Σούπα (κοιν.) < *zuppa* (Μπαμπιν.).

στατομαρμαρού: «μαρμάρينو άγαλμα». Στατο < στατούα (βλ. επόμε.).

στατούα: «άγαλμα», *statua*, με επίδραση από γαλλ. *statue* ως προς τον τονισμό.

στατονοπουρός: «γλύπτης». Στατούα (βλ. προηγ.).

στατούτα-τζόρνα: «σήμερα». Στατούτα < *statuto* (ΛΠ), αλλά η ετυμ. αυτή είναι απίθανη, διότι η λ. στην Ιταλ. σημαίνει «καταστατικό»· ορθά: ψευδοεπίθ. στα + τούτα (< κοιν. τούτη). Τζόρνα (βλ. λ.).

στρίγκουλα: «διοίκηση», *stringitura* «συμπίεση» (ΛΠ), ορθότερα: < αρχκ. *stringere* «πιάνω, συλλαμβάνω» και *stringitore* «ανακριτής» (Ferr.).

στρούσι: «δρόμος», γερμ. *strasse* (sic, ΛΠ). Είναι προφανής η ετυμ. της λ. < ναπολ. διάλεκτ. *struscë* «νυφοπάζαρο» (Altamura, DEDI), πρβλ. και το *struscio* της κοιν. ιταλ. (DLI).

στροφολίγκα: «μετάφραση». Λίγκα (βλ. λ.).

στροφοπενσάρω: «μετανιώνω». Πενσάρω, *pensare* «σκέφτομαι».

στροφοπενσού: «μετάνιωμα», < στροπενσάρω (βλ. προηγ.).

στροφοτεμπιάζω: «αλλάζω τον καιρό». Τεμπιάζω < τέμπο (βλ. λ.).

στροφοτέμπιασμα: «αλλαγή καιρού». Βλ. προηγ. λ.

στροψομασέλα: «πιάνω». Μασέλα (κοιν.) < *mascella* «οδοντοστοιχία» (Μπαμπιν.)· σημ. άγν. στην Ιταλ., όπου η λ. ισοδυναμεί με «σαγόνι».

σφηνοφέρα: «σκαπάνη». Φερα < φέρο (βλ. λ.).

σφιλάτσι: «σχοινί, σπάγκος» (ΛΠ), < βεν *sfilazzi* «ξέφτια υφάσματος» (Boerio).

σφιλατσιάζω: «δένω», < σφιλάτσι (βλ. προηγ.).

σώμα: «σύνολο», < σούμα < λατ. *summa* «σύνολο» (ΛΠ), πιθανότερα: < ιταλ. *somma*, με την ίδ. σημ.

σώμαστρα: «σύνολο», < σώμα (βλ. προηγ. λ.).

Ταλιροκατάρα: «μούτζα». Τάλιρο (κοιν.) < *tallero* «νόμισμα πέντε μονάδων» (Μπαμπιν.), πρβλ. (τα) τάλιρα «χρήμα» στη μάγκ. (Ζάχος).

ταμπάκο (και ταμπάκ): «τσιγάρο», < κοιν. ταμπακο < *tabacco* (ΛΠ), ορθότερα: < ισπ. *tobacco* (Μπαμπιν.). Ο όρος έχει εδώ και μτφ. σημ., όπως στην έκφραση αβέλω πλοντς ταμπάκο «μαστουρώνω» (ΛΠ, 241).

ταμπακάκι: «τσιγαράκι», < ταμπάκο (βλ. λ.), πρβλ. «τσιγάρο» (Ζάχος).

ταμπακόκιοσκο: «περίπτερο». Ταμπάκο (=).

ταμπακοκολόρα: «ιώδιο». Ταμπάκο (=). Κολόρα (βλ. λ.).

ταμπακοτζάστρα: «τασάκι». Ταμπάκο (=).

τανάκα: «μη». Ο όρος μοιάζει ασύνδετος με τη λ. *taneca* «μηδαμνός, αχάϊρευ-

- τος» του *furbesco* (Mirab.) ή *tanaca* «ο έτσι κι αλλιώς, ο αναποφάσιτος» της βεν. (Boerio). Βλ. και λ. *νάκα*, *στανάκα*.
- ταραχολακριμιάζω: «θρηνώ». *Λακριμιάζω* < *λάκριμο* (βλ. λ.).
- ταραχολακριμιασμα: «θρήνος», < *ταραχολακριμιάζω* (βλ. προηγ.).
- ταραχοτρίστα: «θλίψη». *Τρίστα* < *επίθ. triste* «θλιμμένη».
- ταραχόφαλτσο: «άλθος». *Φάλτσο* (κοιν.) «σφάλμα» < *falso* «ψευδής» (Μπαμπιν.). Σημ. παρόμοια στην Ιταλ.
- ταραχοφουρτούνα: «μαντάτο». *Φουρτούνα* (βλ. λ. *λατσοφουρτούνας*).
- τεζοριάζω: «θησαυρίζω», < *τεζόρο* (βλ. *επόμ.*).
- τεζόρο: «θησαυρός», < *tesoro* «θησαυρός».
- τεκνόγουτσα: «λεπτό (της ώρας)». *Γούτσα* (βλ. λ.).
- τεκνοκαρνοσέρμελο: «λουκάνικο». *Κάρνο* (βλ. λ.).
- τεκνομπαλεύω: «γκαστρώνω». *Μπαλεύω* < *μπαλός* (βλ. λ.).
- τεκνομπαλώνω: Ίδια σημ. με το προηγ. λ. *Μπαλώνω* < *μπαλός* (=).
- τεκνοσκριβού: «σημείωμα». *Σκριβού* (βλ. λ. *σκριβάρω*).
- τεκνοστατούα: «μπιμπελό». *Στατούα* (βλ. λ.).
- τεκνοστουντού: «σχολείο». *Στουντον* < *studiare* «μελετώ».
- τεμπελοφέρης: «οδοστρωτήρας». *Φέρης* < *φέρο* (βλ. λ.).
- τέμπο: «ώρα», *tempo* «χρόνος».
- τεμποχορχόρα: «καύσων». *Τέμπο* (βλ. προηγ.).
- τέρα: «γη», *terra* «γη, οικουμένη».
- τερογκαμήλα: «Στερεά Ελλάς». *Τέρα* (βλ. λ.).
- τερογωνιά: «σκαλοπάτι». *Τέρα* (=).
- τεροκοτιάζω: «χτίζω», < *τερακότα* < *terracotta* (ΛΠ).
- τερολιμνού: «λάσπη». *Τέρα* (βλ. λ.).
- τερόλονμπα: «λάκκος». *Τέρα* (=).
- τερομαρινάρω: «ταξιδεύω δια ξηράς». *Τέρα* (=). *Μαρινάρω* (βλ. λ.).
- τερομόντα: «υδρόγειος». *Τέρα* (=). *Μόντος* (βλ. λ.).
- τερομούτζα: «Πελοπόννησος». *Τέρα* (=). *Μούτζα* (κοιν.) < κοιν. *μουντός* ή < βεν. *muso* «φάτσα, μουσούδι» (Μπαμπιν.).
- τεροξερατομολού: «πηγή». *Τέρα* (=).
- τερότρυπα: «σπηλιά». *Τέρα* (=).
- τεροτσούτσουνο: «μανιτάρι». *Τέρα* (=).
- τέστα: «κεφάλι», *testa* «κεφάλι».
- τζαζοσολνιάτης: «λιποτάκτης». *Σολνιάτης* (βλ. λ.).
- τζασμπράτελος: «κουλοχέρης». *Μπρατέλο* (βλ. λ.).
- τζελατιάζω: «ζαρώνω, κρυώνω», < *gelato* «παγωτό».
- τζιναβοστούντης, -ω: «επιστήμων». *Στούντης* (βλ. λ. *τεκνοστουντού*).
- τζιναβοστοννότησαρδο: «πανεπιστήμιο», < *τζιναβοστούντης* (βλ. λ.).
- τζιναβοστοντού: «επιστήμη». (=).

- τζιόρνα (και τζόρνα): «μέρα», *giorno*.
 τζόβενο: τζόβενος < *giovane* «αυτός που μιμείται τους νέους στην εμφάνιση ή τη συμπεριφορά» (AKN).
 τζόκα: «παιχνίδι», < *gioco* «παιχνίδι» και *giocare* «παίζω», σύγκρ. διαλεκτ./κοιν. τζόγος «χαρτοπαζία» < βεν. *zogo* (AKN).
 τζορνόνγυρος: «χρόνος». *Τζόρνα* (βλ. λ.).
 τζορνόνγκλος: «ρολόι». *Τζόρνα* (=).
 τζούσκαρνος: «λεπρός». *Κάρνο* (βλ. λ.).
 τζουσκαρνού: «λέπρα», < τζούσκαρνος (βλ. λ.).
 τζουσλεσόλιο: «σαπούνι». *Όλιο* (βλ. λ.).
 τορνάω: «γυρίζω», *tojnare* «επιστρέφω».
 τουβαέλω: «μαντίλα», < τουβάλι και υποκοριστική κατάλ. -έλω (< -έλα), βλ. και επόμ. λ.
 τουβάλι: «μαντίλι», < διάλεκτ. τουβάλι < *tonaglia* «τραπεζομάντηλο» ή βεν. *tonagiol* «μαντήλι». Κατά περίεργο τρόπο, η βεν. χρησιμοποιεί αντιστροφή τον όρο *mandili* < *μαντήλι* για την έννοια «τραπεζομάντηλο» (Boerio).
 τουρκοφούμα: «αργιές». *Φούμα* (βλ. λ.).
 τουρλα-σούστα: «ζαλάδα». *Σούστα* (βλ. λ.).
 τουρμπανόκαρο: «ασθενοφόρο». *Κάρο* (βλ. λ.).
 τουτοτσινάβης: «καθηγητής, παντογνώστης». *Touto tutto* «κάθε τι, τα πάντα».
 τουτοτσινάβωση: «παντογνωσία». < *τουτοτσινάβης* (βλ. προηγ.).
 τρατάρω: «γχαρσόνι», βλ. κοιν. *τρατάρω* < *trattare* «περιποιούμαι» (Μπαμπιν.). ορθότερα: < βεν. *tratàr* (Boerio), ενώ η κοινή Ιταλ. προσθέτει το επίρρ. *bene* στο ρ. *trattar(e)* για να έχει το συγκεκριμένο νόημα (DLI).
 τριούμφης: «κακός αδελφός», *trionfo* «θρίαμβος» (ΛΠ).
 τροκομακίνα: «φορητό». *Μάκινα* (βλ. λ. *μακινοδιπλόδοα*).
 τρόμπα: «ένεση με ναρκωτικό», βλ. κοιν. *τρόμπα* < *tromba* «αντλία» (Μπαμπιν.), πρβλ. μάγκ. «ανοησία» (Ζάχος).
 τρομπιές: «παλινδρομικές κινήσεις κατά τη συνουσία», πρβλ. ρ. *trombare*, < *τρόμπα* (βλ. προηγ.).
 τροτάρω: «ταξιδεύω», *trottare* «περπατώ γρήγορα» (ΛΠ), σύγκρ. ιταλ. αρχκ. *trotar* «ταξιδεύω» (DLI) και *trotta* «αστυνομική περίπολος» (Mirab.).
 τσαρδόφατσα: «απέναντι». *Φάτσα* (βλ. λ.).
 τσαρδοφατσού: «γειτόνισσα». *Φάτσα* (=).
 τσέτουλα: «πίστωση, βερσεέ», < βεν. *cetula* «χαρτάκι» (ΛΠ), ακριβέστερα: < ιταλ. *cedola* ή βεν. *cetola* «κουπόνι» (Boerio), πρβλ. στη μάγκ. *τσέτουλας* «άτομο που ζει με βερσεέδια» (Ζάχος).
 τσιμεντόμπουνο: «πααραθυράκι». *Τσιμέντο* (κοιν.) < *cemento* «σκυροκονίαμα» (ΛΠ). *Μπουνο* < *μπουνιά* (βλ. λ.).
 τσουρνοκαρότεκνο: «κλέφτης αυτοκινήτων». *Καρο* < *κάρο* (βλ. λ.).

τσουρνολέτρα: «τράπουλα». Λέτρα (βλ. λ.).

Φαμπρικάρω: «επαγγέλλομαι», βλ. κοιν. φαμπρικάρω < *fabbricare* «κατασκευάζω» < φάμπρικα (Μπαμπιν.).

φαμπρικατζής: «επαγγελλοματίας» < φαμπρικάρω (βλ. λ.).

φαμπρικοπαρτουζής: «μέτοχος επιχειρήσεων». Φαμπρικάρω (=).

φαμπρικοπαρτουζιάρω: «συμμετέχω σε επιχείριση» (βλ. προηγ. λ.).

φατίκα—σεμεσάρ: «ιδιαίτερη εργασία». Φατίκα, *fatica* «μόχθος» (ΛΠ).

φάτσα: «πρόσωπο», < βεν. *fazza* «όψη» (ΛΠ), πρβλ. «άτομο επικίνδυνο» στη «γλώσσα της πιάτσας» (Ζάχος). Σημ. άγν. στην Ιταλ. Πρβλ. τη φράση που να δω τη φάτσα σου στη σειρά των δωρητών στη 'Σωτηρία'! (ΛΠ, 188).

φατσοφυσούνα: «μύτη». Φάτσα (βλ. προηγ. λ.).

φερένιος: «σιδερένιος», < φέρο (βλ. λ.).

φερμάτος: «κλειστός», < γαλλ. *fermé* (ΛΠ). Η ετυμ. του ΛΠ είναι επισφαλής, κάτι που επιβεβαιώνεται και από την κατάλ. -άτος (< ιταλ. -*ato*). Βλ. άλλωστε την ιταλ. ετυμ. των λ. φερμάρω < *fermare* «στερεώνω» (Ζάχος) και φέρμα! «αλτ, κράτει» < *fermare* «σταματώ» (Μπαμπιν.).

φέρο: «σίδερο», *ferro*.

φίβρος: «πυρετός», *febbre* ίσως γαλλ. *fièvre* ή αγγλ. *fever* (ΛΠ), πιθανότερα όμως < βεν. *freve*, με μετάθεση συμφώνου και αλλαγή φωνήεντος. Πρβλ. λ. *febbre* στον Boerio.

φιγκοσκρίβω: «δακτυλογράφος». Σκριβω < σκριβάρω (βλ. λ.). Το α' συνθ. αποτελείται από αγγλ. *finger* «δάκτυλο».

φιδομπαστούνα: «αρχιερατική πατερίτσα». Μπαστουνα < κοιν. μπαστούνι *bas-tone* «ραβδί» (Μπαμπιν.).

φινετζάρης: «μνηστήρας», *fidanzato* «μνηστευμένος» (ΛΠ), ίσως με επίδραση από κοιν. φινετσάτος.

φινετζαρίσματα: «αρραβώνες», < φινετζάρης (βλ. λ.).

φινετζάρομαι: «αρραβωνιάζομαι», < φινετζάρης (=).

φιντέλης: «σκύλος», *fedele* «πιστός». Στην Ιταλία το προσωνύμιο *Fido* (< λατ. *fidus*) για σκύλους είναι συνηθισμένο.

φιόγκος: «τζιτζιφιόγκος», βλ. κοιν. φιόγκος < *fiocco*, «δέσιμο σε σχήμα πεταλούδας» (Μπαμπιν.), πρβλ. το μάγκ. *φιόγγος* (sic) «νεαρός κομψευόμενος» (Ζάχος), σύγκρ. *mettersi in fiocchi* «φοράω τα καλά μου» (DLI). Ο όρος βρίσκεται στην έκφραση *Και τα σκουλίκια που θα σε φάνε, μωρή, κι αυτά με φιόγκο θα'ναι και θα κουνιόνται!* (ΛΠ, 188).

φιορόδωμα: «γρασίδι». Φιορο < διαλέκτ. *φιόρο*, *φιόρε* < *fiore* «άνθος» (Μπαμπιν.).

φιοροτοντούκι: «μπατιρόσπορα». Φιόρο (βλ. λ.).

φιοροφαρύγγω: «ευκάλυπτος». Φιόρο (=).

φιοφίורי: «πιέτα», < φιόρο (=).

φλοκάρω: «εκσπερματώνω», < φλόκι (βλ. επόμ.).

φλόκι: «σπέρμα», < λατ. *floccus* (ΛΠ). Είναι πιθανότερο να πρόκειται για κοιν. *φλόκος* < ιταλ. *fiocco* «νιφάδα», πρβλ. και «χνούδι υφάσματος» (Μπαμπιν.)· και στη μάγκ. η λ. έχει την ιδ. σημ. (Ζάχος), η οποία ωστόσο δεν μαρτυρείται στην Ιταλ.

φλοκοντορβάρες: «όρχεις». Φλόκι (βλ. προηγ.).

φλόρι: «λουλούδι», < ισπ. *flog* ή γαλλ. *fleur* (ΛΠ). Είναι πιθανότερο ωστόσο η λ. να προέρχεται από το ιταλ. δάνειο *φιόρο*, με φωνητική παραμόρφωση.

Βλ. και λ. *φιορόδωμα*.

φλοριάζω: «ανθίζω». Φλόρι (βλ. λ.).

φλοριασμένος: «ανθισμένος», < φλοριάζω (=).

φλορόκοινο: «ανθοδοχείο». Φλόρι (=).

φλορόμασο: «ανθοδέσμη». Φλόρι (=). Μάτσο (βλ. *ματσίαρης*).

φλοροπακέτο: «ανθοδέσμη». Φλόρι (=). Πακέτο (βλ. λ.).

φλορόσφηνα: «αγκάθι». Φλόρι (=).

φλοροσφηνιάζω: «αγκυλώνω», < φλοροσφήνα (βλ. προηγ.).

φλορότσαρδο: «έπαιλη». Φλόρι (βλ. λ.).

φλουέντζα: «γρίπη», < κοιν. *ινφλουέντσα* < *influenza* (Μπαμπιν.).

φλουεντζιάζω: «είμαι γριπιασμένος», < φλουέντζα (βλ. λ.).

φλουεντζιασμένος: «γριπιασμένος», < φλουεντζιάζω (βλ. προηγ. λ.).

φούμα: «ρουφηξιά καπνού», < *fumare* «καπνίζω», πρβλ. στη μάγκ. *φούμα* (Ζάχος).

φουρκετόδρομος: «ιππόδρομος». Φουρκετο < *φουρκέτα* (βλ. επόμ.).

φουρκετώνω: «ιππεύω», < κοιν. *φουρκέτα* < *forchetta* «διχαιωτή περόνη» (Μπαμπιν.)· σύγκρ. *inforcare* «καβαλλάω (άλογο, μοτοσυκλέττα, κτλ.)».

φουσοκαπότα: «πολυέλαιος». Καπότα (βλ. λ. *μολοκαπότα*).

φουτούρι: «μέλλον» *futuro*.

φρέσκο: «δροσιά», βλ. κοιν. < *φρέσκος* < *fresco* «δροσερός» (Μπαμπιν.), σύγκρ.

στη μάγκ. τη σημ. «φυλακή» (Ζάχος), ≠ < *al fresco* (DLI).

φρεσκοτάμπακο: «τσιγάρο μέντας». Φρέσκο (βλ. λ.). Ταμπάκο (βλ. λ.).

φρεσκοφλωρού: «μέντα». Φρέσκο (=). Φλωρου < φλόρι (βλ. λ.).

φρεσόκαρνο: «μπον-φίλε». Κάρνο (βλ. λ.), δηλ. «εκλεκτό κομμάτι κρέας», με προφανείς συνδηλώσεις.

φρουτοσουκρού: «μαρμελάδα». Φρούτο (κοιν.) < *frutto* (ΛΠ).

φτεροηρακλομαρίνω: «αεροσυνοδός». Μαρινω < *μαρινάρω* (βλ. λ.).

φτερομαρινάρω: «ταξιδεύω με αεροπλάνο». Μαρινάρω (=).

φυσουνόφλοκο: «συνάχι». Φλόκι (βλ. λ.).

φωνοκουσκούς-κομαντάρης: «διευθυντής του ΟΤΕ». Κομαντάρης (βλ. λ.).

φωνοκουσκουσόλετρα: «λογαριασμός τηλεφώνου». Λέτρα (βλ. λ.).

φωνοκουσκουσόλιστα: «τηλεφωνικός κατάλογος». *Λίστα* (κοιν.) < *lista* «κατάλογος».

Χαλεμαντόλιστα: «κατάλογος εστιατορίου». *Λίστα* (βλ. προηγ. λ.).

χαλεματόμπομπα: «κονσέρβας». *Μπόμπα* (βλ. λ. *καρνόμπομπα*).

χαλογκαμέλα: «σακίδιο τροφίμων». *Γκαμελα* < *γκαμήλα* (sic, ΛΠ), πιθανότερα: < *gamella* «δοχείο για μεταφορά φαγητού, καρβάνας» (DLI).

χαλομπουκίσμα: «υπερσιτισμός», < *χαλομπουκώνω* (βλ. λ.).

χαλομπουκού: «φίμωτρο», < *χαλουμπουκώνω* (=).

χαλομπουκώνω: «υπερσιτίζω». *Μπουκώνω* (κοιν.) < ιταλ. *bocca* (ΛΠ), η σωστή ετυμ. όμως είναι < λατ. *bucca* (Μπαμπιν.).

χαμαλόκαρνα: «μυς». *Κάρνο* (βλ. λ.).

χαμαλομουσκούλης: «μυώδης». *Μουσκούλης* (βλ. λ.).

χαραμόλιο: «καντήλι». *Όλιο* (βλ. λ.).

χιονού—χονστοδιά: «λευκή φυλή». *Κονστοδιά* (κοιν.) < *custodia* «συνοδεία» (ΛΚΝ). Το συνθ. *χιονιού* (< κοιν. *χιόνι*) παραπέμπει σε ομιλητές της «μαύρης φυλής», δηλαδή Αθίγγανους.

χότσολος: «ήλιος». *Σόλος* < *sole* (ΛΠ). Το β' συνθ. του όρου < αγγλ. *hot*.

χουμσόβιβη: «ισόβια». *Βιβη* < *βίβα* (βλ. λ.). Ο όρος στην έκφραση *χουμσόβιβη δαντέλα* με τη σημ. «ισόβια δεσμά» (ΛΠ).

χοχλόπρεσα: «θερμόμετρο». *Πρέσα* (βλ. λ.).

χωρατόραμπα: «επιθεώρηση πίστας». *Ράμπα* < γαλλ. *rampe* (ΛΚΝ). Η λ. ωστόσο υπάρχει και στην ιταλ. (βλ. *rampa* «σκηνή, θέατρο» στο DLI).

Ψοφοκουκούλα: «μαυσωλείο». *Κουκούλα* (κοιν.) ετυμολογείται < ιταλ. *cuculla* από τον Κριαρ. (Α', 605) και < υστ. λατ. *cucullia* από το ΛΚΝ, με την ίδ. σημ. Σύγκρ. ιταλ. *cocolla* «κάλυμμα κεφαλιού» (DLI).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αλεξιάδης Μ. Αλ. (1990): *«Ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας»*. Άγνωστη ζακυνθινή «Ομιλία» του Αλέκου Γελαδά. Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου–Εκδόσεις Καρδαμίτσα.
- Αναστασιάδης–Συμεωνίδη Α. (1994): *Νεολογικός δανεισμός της Νεοελληνικής. Άμεσα δάνεια από τη Γαλλική και Αγγλοαμερικανική. Μορφολογική ανάλυση*. Θεσσαλονίκη.
- Ανδριώτης Ν. Π. (1992³): *Ετυμολογικό λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης–Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη.
- Ιστορικών Λεξικών της Νέας Ελληνικής της τε κοινής ομιλουμένης και των ιδιωμάτων*. Τόμοι 5. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 1933– (ΙΑΝΕ).
- Καζάκης Ι. Ν., Καραναστάσης Τ. Α. (2001): *Επιτομή του Λεξικού της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας 1100–1669*. Τόμοι Α'–Β'. Θεσσαλονίκη: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας–Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Κασιμάτης Γ. Γ. (1993): *Κατάλοιπα βενετικών γλωσσικών στοιχείων στα Κύθηρα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ατλαντίς.
- Κονόμου Ντ. (2003³), *Ζακυνθινό Λεξιλόγιο*. Αθήνα. [Ζακυνθινή βιβλιοθήκη, 1]. (Ζακυνθ. Λεξ.)
- Κορφάτικα*. Ειδικό δελτίο με 5000 γλωσσικούς ιδιωματοσμούς της Κέρκυρας. Κέρκυρα: Αναγνωστική Εταιρεία Κερκύρας, 1994. (Κορφ.)
- Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (2005). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης–Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη. (ΑΚΝ)
- Μερακλής Μ. Γ. (1981): «Το πρόβλημα της προελεύσεως των Ομιλών», *Φιλολογικά*, 5, 34–38.
- Minniti–Γκώνια D. (2006): «Λαϊκός–προφορικός λόγος και ιταλικός δανεισμός στα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη: Ένα γλωσσάριο», στο Ι. Κ. Προμπονάς, Π. Βαλαβάνης (επιμ.): *Ενεργεσία. Τόμος χαριστήριος στον Παναγιώτη Ι. Κοντό*. Τόμος Α'. Αθήνα: Έκδοση Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, σσ. 105–123 [= Παρουσία ΙΖ–ΙΗ, 2004–2005] (και ανάπτυξη).
- (2007): «Ιταλικά δάνεια στην ελληνική αργκό και διαδικασίες προσαρμογής τους», στο *Γλωσσικός Περίλυτος. Μελέτες αφιερωμένες στη Δήμητρα Θεοφανοπούλου–Κοντού*. Τομέας Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών (επιμ.). Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου–Α. Καρδαμίτσα, σσ. 200–211.
- Μπαμπινιώτης Γ. (2008³): *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας. (Μπαμπιν.)
- Μωυσιάδης Θ. (2005): *Ετυμολογία. Εισαγωγή στη Μεσαιωνική και Νεοελληνική Ετυμολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαζαχαρίου Ε. (Ζάχος) (1999²): *Λεξικό της ελληνικής αργκό (Λεξικό της πιάτσας)*. Αθήνα: Κάκτος.
- Πασπάτης Α. Γ. (1857): «Μελέτης περί των Ατσιγγάνων και της γλώσσης αυτών», *Πανόραμα* 8, 9–123. (Ανατύπωση: Αθήνα: Εκάτη 1995).
- Πετρόπουλος Η. (1993): *Καλιαρντά*. Αθήνα: Νεφέλη. (ΑΠ)
- Σελλά Ε., Καμαρούδης Ε. Στ. (1998): «Δάνεια της Ιταλικής και ενσωμάτωσή τους στην Ελ-

- ληνική: Μία πρώτη προσέγγιση του Κερκυραϊκού ιδιώματος», *Δελτίο Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας*, αρ. 23, 179–194.
- Συμεωνίδου-Χριστίδου Τ. (1998): *Εισαγωγή στη Σημασιολογία*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Τσουκνίδα Γ. (1983): «Τα μπολιάρικα: Η συνθηματική γλώσσα των φανοποιών του Τυμφρυστού», *Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού χώρου (Ηπειρος – Μακεδονία – Θράκη)*, (13–15 Απριλίου 1978). Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου – 159, σσ. 345–360.
- Τριανταφυλλίδης Μ. (1963): «Ελληνικές συνθηματικές γλώσσες», *Απαντα Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Ερευνήτικά Β'.* Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης–Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), σσ. 299–321.
- Τσιγγάνικο γλωσσάρι (Τσιγγανο–ελληνικό και Ελληνο–τσιγγάνικο). Καρδίτσα: Αναπτυσσική Καρδίτσας, 1999².

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Altamura A. (1956): *Dizionario dialettale napoletano*. Napoli: Fiorentino.
- Boerio G. (1856): *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia. (Ανατύπωση: Firenze: Giunti 1998).
- Cortelazzo M., Marcato C. (1992): *Dizionario etimologico dei dialetti italiani*. Torino: UTET. (DEDI).
- De Mauro T. (1979): «Lessico dell'omosessualità», στο R. Reim, L. Di Nola, A. Veneziano (επιμ.): *Lessico dell'omosessualità. Violenza pubblica e privata contro gli omosessuali*. Milano: Mazzotta, σσ. 98–112.
- De Mauro Tullio, Mancini M. (2000): *Dizionario etimologico*. Milano: Garzanti Linguistica (DE).
- Devoto G, Olii G. C. (1990): *Il dizionario della lingua italiana*. Firenze: Le Monnier. (DLI)
- Esnault G. (1991): *Dictionnaire historique des argots français*. Paris : Librairie Larousse.
- Ferrero E. (1991) : *Dizionario storico dei gerghi italiani. Dal Quattrocento ai nostri giorni*. Milano: Mondadori.
- Kremer J. (1983): «Parole italiane e veneziane nel dialetto greco di Cefalonia (A–K)», στο G. Holtus, M. Metzeltin (επιμ.): *Linguistica e dialettologia veneta. Studi offerti a Manlio Cortelazzo da colleghi stranieri*. Tübingen: Gunter Narr, σσ. 215–224.
- Marcato G. (1994): «Il gergo», στο L. Serianni, P. Trifone (επιμ.): *Storia della lingua italiana. Il vol. Scritto e parlato*. Torino: Einaudi, σσ. 757–794.
- Minniti Gonias D. (2007a): «Gli italianismi nella tradizione cretese: I. *Katzurbos*», στο I. Βιβλάκης (επιμ.): *Στέφανος. Τιμητική προσφορά στον Βάλτερ Πούχλερ*. Αθήνα: Ergo, σσ. 803–815 [= *Παράβασις. Επιστημονικό Δελτίο Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αθηνών. Μελέτηματα*, 5].
- (2007b): «Inventario dei termini italiani e veneziani nella lingua di atti notari di Naxos (secc. XVI–XVII)», στο Γ. Ανδρειωμένος (επιμ.): *Ενκαρπίας Έπαινος. Αφιέρωμα στον Καθηγητή Παναγιώτη Δ. Μαστροδημήτρη*. Αθήνα: Πορεία, σσ. 537–566.

- «Όσοι σπεράντο βίβονο e simili trivialità italo-veneziane nel lessico zantiota del Chasis» (υπό έκδοσιν).
- Mirabella E. (1910): *Mala vita: gergo, camorra e costumi degli affiliati, con 4500 voci della lingua furbesca*. Napoli. (Ανατύπωση: Bologna: Forni 1975).
- Pasquali P. S. (1935): «Romani Words in Italian Slangs», *Journal of Gypsy Lore Society*, 14, 44–51.
- Radtke E. (1979): *Typologie des sexuell-erotischen Vokabulars des heutigen Italienisch*. Tübingen : Narr.
- Sanga G. (2003) : «Gerghi», στο A. M. Sobrero (επιμ.): *Introduzione all'italiano contemporaneo*. Τόμος Β'. Bari: Laterza, σσ. 151–180.
- Swadesh M. (1972): *Organization and Diversification of Language*. London: Routledge & Paul Kegan.
- Weinreich U. (2008): *Lingue in contatto*. Torino: UTET. Premessa di V. Orioles. Introduzione di G. R. Cardona. (Τίτλος πρωτοτύπου: *Languages in contact. Findings and Problems*. London : Mouton, 1963).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.ristretti.it (ristr.)
www.manuscripto.it/vocabolario (vocab.)
www.wikipedia.org/modismos (*modism.*, για τις ισπανικές λέξεις)
www.ovi.cnr.it (*Tesoro della lingua italiana delle origini*: TLIO)

ABSTRACT

As U. Weinreich pointed out (1963), in any situation where two languages are in contact, the conscious transfer of double-meaning terms and vulgarities from the second language into native language often occurs in the jargon or colloquial speech.

Linguist M. Triandaphillidis (1963) referred for the first time to influences from other languages, and especially from the Italian language, on Modern Greek *argot*. So, our study deals with Italian borrowing –and particularly with double-meaning terms– in a special branch of MG *argot*, the so-called «kaliardà», which is the slang of homosexual people. Italian loanwords transferred into «kaliardà» are of two types: on the one hand, we have words which have past directly from the source language through contacts between speakers of the same social group; on the other hand, we record Italian words which mostly come from MG dialects, especially of the region of the Greek Ionian Islands. Both kinds of Italian terms are of course thoroughly adapted in the meaning code of the target language.

The Glossary we publish here contains 661 terms, all taken from the

«lexicon» compiled by I. Petropoulos (*Kaliardà*, 1993), and clearly reflects, as we believe, the above situation. Besides, corrections that we produce in the etymology of some terms are intended as a contribution to the study of Italian-Greek lexicography.